

Bruselj, 16.7.2021
COM(2021) 572 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Nova strategija EU za gozdove do leta 2030

{SWD(2021) 651 final} - {SWD(2021) 652 final}

1. Uvod

Gozdovi in druga gozdna zemljišča¹ pokrivajo več kot 43,5 %² ozemlja EU in so bistveni za zdravje in dobro počutje vseh Evropejcev. Od njih smo odvisni zaradi zraka, ki ga dihamo, in vode, ki jo pijemo, njihova bogata biotska raznovrstnost ter edinstveni naravni sistem pa sta po vsem svetu dom in habitat večine kopenskih vrst³. So prostor za povezovanje z naravo in nam tako pomagajo pri krepitvi našega telesnega in duševnega zdravja ter so osrednjega pomena za ohranjanje živahnih in uspešnih podeželskih območij.

Gozdovi imajo že dolgo izjemno pomembno vlogo v našem gospodarstvu in družbi, saj ustvarjajo delovna mesta ter zagotavljajo hrano, zdravila, materiale, čisto vodo in še več. Gozdovi so že stoletja cvetoče središče kulturne dediščine in obrtnišva, tradicije in inovacij. Če so bili v preteklosti za nas pomembni, pa so za našo prihodnost ključnega pomena. Gozdovi so naravni zaveznik pri prilagajanju na podnebne spremembe in boju proti njim ter bodo imeli ključno vlogo pri tem, da bo Evropa do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina. Varstvo gozdnih ekosistemov zmanjšuje tudi tveganje za zoonotske bolezni in svetovne pandemije. Zdrava prihodnost ljudi, planeta in blaginje je zato odvisna od zagotavljanja zdravih, biotsko raznovrstnih in odpornih gozdov po vsej Evropi in po svetu.

Kljub tej zahtevi so evropski gozdovi vse bolj obremenjeni, deloma zaradi naravnih procesov, pa tudi zaradi povečane človekove dejavnosti in pritiskov. Gozdna površina se je v zadnjih desetletjih zaradi naravnih procesov, pogozdovanja, trajnostnega upravljanja in dejavne obnove sicer povečala, kar je privedlo do več naraščajočih trendov, vendar bi bilo treba znatno izboljšati stanje ohranjenosti gozdov, tudi na 27 % gozdnih območij EU, ki so zaščitena in bi morala biti najbolj zdrava⁴. Podnebne spremembe še naprej negativno vplivajo na evropske gozdove, še zlasti, a ne izključno na območjih z monokulturnimi gozdnimi sestoji z drevesi enake starosti. Podnebne spremembe so razkrile tudi prej skrite ranljivosti, ki povečujejo druge uničujoče pritiske, kot so škodljivci, onesnaževanje in bolezni, ter vplivajo na režime gozdnih požarov, zaradi česar se bosta obseg in intenzivnost gozdnih požarov v EU v naslednjih letih povečala⁵. Zaradi ekstremnih vremenskih dogodkov in povečanja sečnje za različne gospodarske namene se pokritost z drevesi v zadnjem desetletju vse hitreje krči⁶.

Cilj nove strategije EU za gozdove je premagati te izzive in sprostiti potencial gozdov za našo prihodnost ob doslednem spoštovanju načela subsidiarnosti, najboljših razpoložljivih znanstvenih dokazov in zahtev za boljše pravno urejanje. Temelji na evropskem zelenem dogovoru in strategiji

¹ Sustainable Development in the European Union; Monitoring report on the progress towards the SDGs in an EU context, izdaja za leto 2021 (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-03-21-096>). FAO opredeljuje gozd kot zemljišče, večje od 0,5 hektara, z drevesi, višjimi od 5 metrov, in zastrtostjo s krošnjami, večjo od 10 %, ki pretežno ni namenjeno za kmetijsko ali urbano rabo. FAO opredeljuje druga gozdna zemljišča kot zemljišča, večja od 0,5 hektara, pri čemer krošnje dreves, ki lahko dosežejo višino 5 metrov na kraju samem, zastirajo 5–10 % površine, če so vključena tudi manjša drevesa, grmičevje in grmovje, pa več kot 10 % površine, <http://www.fao.org/3/I8661EN/i8661en.pdf>, ali opredelitev Eurostata: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Forest>.

² <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/12069644/KS-FK-20-001-EN-N.pdf/a7439b01-671b-80ce-85e4-4d803c44340a?t=1608139005821>.

³ V gozdovih najdemo 60 000 različnih drevesnih vrst, 80 % vrst dvoživk, 75 % vrst ptic in 68 % vrst sesalcev na svetu (<http://www.fao.org/3/ca8642en/CA8642EN.pdf>).

⁴ Na podlagi poročil držav članic (ki zajemajo obdobje 2013–2018) v skladu s členom 17 direktive o habitatih o stanju ohranjenosti habitatov iz Priloge I k navedeni direktivi je le 49 % gozdnih habitatov v dobrem stanju. Gozdni habitat iz Priloge I pokrivajo približno 27 % vseh gozdnih površin v EU.

⁵ Costa, H., de Rigo, D., Liberta, G., Houston Durrant, T., San-Miguel-Ayanz, J. (2020), European wildfire danger and vulnerability in a changing climate: towards integrating risk dimensions. JRC PESETA IV project – Task 19. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije.

⁶ <http://www.fao.org/faostat/en/#data/FO> in <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC124374>.

EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 ter priznava osrednjo in večnamensko vlogo gozdov ter prispevek gozdarjev in celotne vrednostne verige gozdov za doseganje trajnostnega in podnebno nevtralnega gospodarstva do leta 2050, hkrati pa zagotavlja obnovo, odpornost in ustrezno zaščito vseh ekosistemov. Ta strategija nadomešča strategijo EU za gozdove, ki je bila sprejeta leta 2013⁷ in ocenjena leta 2018⁸.

Zaveze in ukrepi, predlagani v strategiji, bodo prispevali k doseganju ciljev EU glede zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za vsaj 55 % do leta 2030, kot je določeno v evropskih podnebnih pravilih⁹ in ki se bodo izvajali z ukrepi iz svežnja „Pripravljeni na 55“¹⁰. Da bi dosegle cilj za leto 2030 in podnebno nevtralnost, bodo ustrezne institucije EU in države članice v skladu s podnebnimi pravili dale prednost hitremu in predvidljivemu zmanjšanju emisij, obenem pa povečale odvzeme po naravnih ponorih. Emisije toplogrednih plinov iz gozdov in gozdnih proizvodov ter odvzemi emisij z njihovo pomočjo bodo imeli ključno vlogo pri doseganju ambicioznega cilja Unije za neto odzem, tj. –310 milijonov ton ekvivalentov ogljikovega dioksida, kot je določeno v predlogu revidirane uredbe o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu¹¹. V strategiji je določen tudi okvir politike za zagotavljanje rastočih, zdravih, raznolikih in odpornih gozdov EU, ki znatno prispevajo k našim ciljem na področju biotske raznovrstnosti, zagotavljajo preživetje na podeželju in drugih območjih ter podpirajo trajnostno gozdarsko biogospodarstvo, ki temelji na najbolj trajnostnih praksah gospodarjenja z gozdovi. Slednje temelji na priznanem in mednarodno dogovorjenem dinamičnem konceptu trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, ki upošteva večnamenskost, raznolikost gozdov in tri medsebojno odvisne stebre trajnostnosti.

Da bi uspeli pri tem prehodu, bomo potrebovali večje, bolj zdrave in bolj raznolike gozdove, kot jih imamo danes, zlasti za shranjevanje in sekvestracijo ogljika, zmanjšanje učinkov onesnaženosti zraka na zdravje ljudi ter zaustavitev izgube habitatov in vrst. To je predpogoj, da bodo gozdovi še desetletja lahko nudili možnosti preživetja in izpolnjevali svoje socialno-ekonomske funkcije. Da bi to dosegli, bomo morali obrniti negativne trende, izboljšati spremljanje, da bi bolje zajeli stanje naših gozdov, in okrepiti svoja prizadevanja za zaščito in obnovo biotske raznovrstnosti gozdov ter s tem zagotoviti odpornost gozdov. Prav tako pomembno je, da zagotovimo razpoložljivost lesa in spodbudimo nelesne gospodarske dejavnosti, ki temeljijo na gozdarstvu, da bi diverzificirali lokalna gospodarstva in delovna mesta na podeželju.

Glede na vse večje in včasih nasprotujoče si zahteve, ki jih postavljamo za gozdove, moramo zagotoviti tudi, da porabljena količina lesa ostane v mejah trajnosti¹² in se optimalno uporablja v skladu z načelom kaskadne uporabe¹³ in pristopom krožnega gospodarstva. Tako v največji možni

⁷ COM(2013) 659 final.

⁸ COM(2018) 811 final.

⁹ Uredba (EU) 2021/1119 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 2021 o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi uredb (ES) št. 401/2009 in (EU) 2018/1999.

¹⁰ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij „Pripravljeni na 55“: uresničevanje podnebnega cilja EU za leto 2030 na poti do podnebne nevtralnosti, COM(2021) 550 final.

¹¹ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe 2018/841 o vključitvi emisij toplogrednih plinov in odvzemov zaradi rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva v okvir podnebne in energetske politike do leta 2030 ter spremembi Uredbe (EU) 2018/1999, COM(2021) 554 final.

¹² [brief on role of forest-based bioeconomy in mitigating cc online \(2\).pdf](#).

¹³ Načelo kaskadne uporabe je bilo že vključeno v strategijo EU za gozdove za obdobje 2014–2020. V skladu s tem načelom se les uporablja v naslednjem prednostnem vrstnem redu: 1) lesni proizvodi, 2) podaljšanje njihove življenjske dobe, 3) ponovna uporaba, 4) recikliranje, 5) energija iz biomase in 6) odstranjevanje.

meri nadomešča fosilna goriva s krožnimi materiali in proizvodi z dolgo življenjsko dobo, ki so najvišje vrednosti za shranjevanje ogljika in krožno gospodarstvo.

Strategija EU za gozdove je napisana v času, ko se podnebna kriza in kriza na področju biotske raznovrstnosti začenjata hitro stopnjevati. Naslednje desetletje je ključnega pomena, zato strategija predstavlja konkreten načrt za leto 2030, ki združuje regulativne, finančne in prostovoljne ukrepe.

Vključuje ukrepe za krepitev varstva in obnove gozdov ter trajnostnega gospodarjenja z gozdovi ter za izboljšanje spremljanja in učinkovitega decentraliziranega načrtovanja gozdov v EU, da se zagotovijo odporni gozdni ekosistemi in omogoči, da gozdovi izpolnjujejo svojo večnamensko vlogo. Da bi nadalje podprla trajnostno biogospodarstvo, ki temelji na gozdarstvu, za podnebno nevtralno prihodnost, strategija predlaga ukrepe za inovacije in spodbujanje novih materialov in proizvodov, ki bi nadomestili materiale in proizvode na osnovi fosilnih goriv, ter za spodbujanje nelesnega gozdnega gospodarstva, vključno z ekoturizmom. Strategija se osredotoča tudi na trajnostno pogozdovanje in ponovno pogozdovanje, spremlja pa jo časovni načrt za zasaditev vsaj treh milijard dodatnih dreves v EU do leta 2030.

Komisija s to strategijo predstavlja ambiciozno vizijo, ki temelji na nenehnih prizadevanjih, motivaciji in predanosti vseh lastnikov in upravljavcev gozdov ter zemljišč. Njihova vloga pri zagotavljanju ekosistemskih storitev je ključnega pomena in jo je treba podpreti. Strategija je med drugim namenjena tudi razvoju finančnih spodbud, namenjenih zlasti zasebnim lastnikom in upravljavcem gozdov, za zagotavljanje teh ekosistemskih storitev.

Vse ukrepe je treba oblikovati in izvajati v tesnem sodelovanju z državami članicami ter javnimi in zasebnimi lastniki in drugimi skrbniki gozdov, saj ti omogočajo potrebne spremembe ter živahno in trajnostno gozdarsko biogospodarstvo v EU. Strategija je namenjena prizadevanju za dejavno sodelovanje vseh ustreznih akterjev in ravni upravljanja, od držav članic do lastnikov in upravljavcev gozdov, gospodarskih panog, ki temeljijo na gozdarstvu, znanstvenikov, civilne družbe in drugih deležnikov.

Čeprav je strategija osredotočena le na gozdove EU in naj bi zagotovila pomemben prispevek EU k ciljem OZN za trajnostni razvoj do leta 2030, zlasti k cilju 15¹⁴, priznava, da so izzivi, povezani z gozdovi, sami po sebi globalne narave in da se gozdne površine še naprej zelo zaskrbljivo zmanjšujejo, in sicer za povprečno 4,7 milijona hektarjev na leto, krčenje gozdov pa znaša 10 milijonov hektarjev letno¹⁵. Komisija ponovno potrjuje svojo trdno zavezanost, da uresniči svoje sporočilo iz leta 2019 o zaščiti in obnovi svetovnih gozdov¹⁶, tudi s tesnim sodelovanjem s svojimi svetovnimi partnerji na področju varstva in obnove gozdov in trajnostnega gospodarjenja z njimi ter s sprejetjem zakonodajnega predloga za zagotovitev, da proizvodi, ki se prodajajo na trgu EU, ne prispevajo h krčenju gozdov po svetu, ne glede na to, ali izvirajo iz EU ali tretjih držav. EU bo s sodelovanjem spodbujala celostne pristope h gozdovom, ki obravnavajo upravljanje, trajnost in zakonitost vrednostnih verig, biotsko raznovrstnost in možnosti preživljanja lokalnega prebivalstva. Zelo ambiciozni cilji glede gozdov so skladni s prizadevanji EU, da bi prevzela vodilno vlogo pri podnebni agendi in do leta 2030 uveljavila strategijo EU za biotsko raznovrstnost, vključno z ambicioznim svetovnim okvirom za biotsko raznovrstnost.

¹⁴ Misija cilja 15 je varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti.

¹⁵ FAO (2020), prav tam.

¹⁶ Sporočilo EU 2019 – Gozdovi – Okolje – Evropska komisija. (europa.eu).

2. Podpora socialno-ekonomskim funkcijam gozdov za cvetoča podeželska območja in spodbujanje trajnostnega gozdarskega biogospodarstva

Gozdovi in gozdarski sektor zagotavljajo številne socialno-ekonomske funkcije in koristi, vključno z dodatnimi delovnimi mesti in priložnostmi za rast na podeželskih območjih ter rekreacijskimi funkcijami, ki prispevajo k telesnemu in duševnemu zdravju državljanov.

Ocenjuje se, da je v EU 16 milijonov zasebnih lastnikov gozdov, 40 % gozdov pa je v javni lasti. Leta 2018 je v EU 2,1 milijona ljudi¹⁷ delalo v tradicionalnem gozdarskem sektorju (gospodarjenje z gozdovi, sečnja, žaganje, lesni proizvodi, pluta, celuloza in papir), kar je ustvarilo bruto dodano vrednost 109 855 milijonov EUR. Dodatnih 1,2 milijona ljudi je delalo v proizvodnji pohištva iz lesa in tiskovin iz papirja, kot so knjige in časopisi, kar je ustvarilo 25 oziroma 31 milijard EUR bruto dodane vrednosti¹⁸. Leta 2018 je bilo v lesni industriji dejavnih 397 000 podjetij, kar je 20 % proizvodnih podjetij po vsej EU. Če tem dejavnostim dodamo še sektorje izdajanja tiskovin, ogrevanja in energije na osnovi lesa ter lesenih gradenj, so razširjene vrednostne verige, ki temeljijo na gozdarstvu, prispevale 4 milijone delovnih mest v zelenem gospodarstvu. To število se je med letoma 2008 in 2013 zmanjšalo za približno 20 %, od takrat pa ostaja precej stabilno¹⁹.

Trajnostni neobdelani les ter nelesni materiali in proizvodi so ključni za prehod EU na trajnostno in podnebno nevtrarno gospodarstvo.

Trajnostno proizvedeni lesni proizvodi z dolgo življenjsko dobo lahko prispevajo k doseganju podnebne nevtralnosti s skladiščenjem ogljika in nadomeščanjem materialov na osnovi fosilnih goriv ter zlasti z ogljikom, ki ga vsebujejo, prispevajo k odvzemu ogljika, ki sicer poteka z biološkimi postopki²⁰. Drevesa s sečnjo ali naravnim odmrtjem v ozračje sprostijo ogljik, npr. zaradi požarov, kurjenja za energijo, sežiganja ali naravnega razpadanja v daljšem časovnem obdobju. Obdobje odvzema ogljika se lahko znatno podaljša, če se lesna biomasa spremeni v lesne materiale in proizvode z dolgim življenjskim ciklom. Uredba o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu²¹ zagotavlja, da države članice sporočajo in obračunavajo spremembe zaloga ogljika ne le v gozdovih, temveč tudi v skladiščih ogljika v pridobljenih lesnih sortimentih, kar bo v okviru revidirane uredbe, predlagane v okviru svežnja „Pripravljeni na 55“, še okrepljeno. Pridobljeni lesni sortimenti v EU predstavljajo aktivni neto ponor ogljika v višini približno $-40 \text{ Mt CO}_2\text{e/leto}$, hkrati pa ustvarjajo tudi koristi za podnebje z učinkom nadomestitve materialov, za katerega se vrednosti gibljejo od -18 do $-43 \text{ Mt CO}_2\text{e/leto}$ ²². Daljša kot je življenjska doba proizvoda, boljše je za blažitev podnebnih sprememb, kar se nato odraža v

¹⁷ Eurostat, anketa o delovni sili.

¹⁸ Vir podatkov o bruto dodani vrednosti: Eurostat 2020: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wood_products_-_production_and_trade#Wood_based_industries in preglednica [sbs_na_ind_r2]; podatki o zaposelnosti: preglednica [lfsa_egan22d] v Robert et al., 2020.

¹⁹ Robert, N.; Jonsson, R.; Chudy, R.; Camia, A. The EU Bioeconomy: Supporting an Employment Shift Downstream in the Wood-Based Value Chains? *Sustainability* 2020, 12, 758. <https://doi.org/10.3390/su12030758>.

²⁰ COM(2020) 98 final.

²¹ Uredba (EU) 2018/841.

²² Kategorije pridobljenih lesnih proizvodov vključujejo 1) žagan les, 2) lesne plošče in 3) papir. Pri zmanjševanju toplogrednih plinov imajo privzeto funkcijo razgradnje prve stopnje z različnimi razpolovnimi dobami (35, 25 in 2 leti). Papir se torej razgradi veliko hitreje (v daljšem časovnem obdobju ima veliko manjši potencial za zmanjševanje toplogrednih plinov) kot druge kategorije. Vse, kar ne spada v to kategorijo/uporabe, se takoj oksidira. Grassi, G., Fiorese, G., Pilli, R., Jonsson, K., Blujdea, V., Korosuo, A. in Vizzarri, M., Brief on the role of the forest-based bioeconomy in mitigating climate change through carbon storage and material substitution, Sanchez Lopez, J., Jasinevičius, G. in Avraamides, M. (ur.), Evropska komisija, 2021, JRC124374.

povečanih neto odvzemih v okviru poročanja in obračunavanja držav članic v skladu z uredbo o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu, vključeni učinki nadomestitve pa se posredno sporočajo in obračunajo kot zmanjšanje emisij v drugih sektorjih.

Bistveno je, da pri vzpostavljanju trajnostnega in podnebno nevtralnega gospodarstva optimiziramo uporabo lesa v skladu z načelom kaskadne uporabe, zlasti s tržnimi spodbudami. To pomeni, da bi bilo les treba čim bolj uporabljati za materiale in proizvode z dolgo življenjsko dobo, s čimer bi nadomestili njihove ogljično intenzivne ekvivalente na osnovi fosilnih goriv, na primer v stavbah in pohištvu, pri čemer je treba upoštevati, da ni vsak les primeren za ta namen. Inovacije v zvezi s predelavo na tem področju lahko zagotovijo tudi materiale in proizvode na biološki osnovi, ki imajo manjši okoljski odtis kot tisti na osnovi fosilnih goriv.

Pomembni so tudi lesni proizvodi s kratko življenjsko dobo, zlasti pri nadomeščanju njihovih ekvivalentov na osnovi fosilnih goriv. Les, ki se uporablja za proizvodnjo proizvodov s kratko življenjsko dobo in tudi za proizvodnjo energije, bi moral izhajati iz lesa, ki ni primeren za materiale in proizvode z dolgo življenjsko dobo, ter iz sekundarne lesne biomase, kot so stranski proizvodi žag, ostanki in reciklirani materiali. Tehnološki napredek že olajšuje predelavo ostankov in odpadkov iz lesne biomase za inovativne krožne materiale in proizvode, s čimer se proizvodi na biološki osnovi diverzificirajo in ponujajo podnebju prijazne rešitve za nova ali nastajajoča področja uporabe.

Ključnega pomena je tudi spoštovanje načel krožnega gospodarstva. Prednostna naloga bi morala biti boljša uporaba, ponovna uporaba in recikliranje vseh lesnih proizvodov, tudi na primer z gradbišč in iz porušenih objektov, saj je z večjo krožnostjo proizvodov mogoče doseči, da se vsi lesni proizvodi v gospodarstvu ohranijo dlje in se uporabijo večkrat.

Oskrbo z lesnimi proizvodi bi bilo treba izvajati v sinergiji z izboljševanjem stanja ohranjenosti evropskih in svetovnih gozdov ter ohranjanjem in obnavljanjem biotske raznovrstnosti za odpornost gozdov, prilagajanje podnebnim spremembam in večnamenskost gozdov. Lesa visoke ekološke vrednosti se ne bi smelo uporabljati, lesno biogospodarstvo pa bi moralo ostati trajnostno in skladno s podnebnimi cilji EU do leta 2030 in leta 2050 ter cilji biotske raznovrstnosti. Kot je navedeno v nedavnih študijah²³, v kratko- do srednjeročnem obdobju, tj. do leta 2050, morebitne dodatne koristi pridobljenih lesnih proizvodov in nadomeščanja materiala verjetno ne bodo odtehtale zmanjšanja neto gozdnega ponora zaradi intenzivnejše sečnje. Države članice bi morale biti pozorne na to tveganje, ki je v skladu z ustrežno veljavno zakonodajo v njihovi pristojnosti.

Gozdovi poleg gozdarskega gospodarstva ponujajo različne enako pomembne dodatne proizvode in storitve, od hrane do ekoturizma, ki podpirajo gospodarstvo in družbeno strukturo na podeželju. Ocenjena vrednost vseh pridobljenih nelesnih proizvodov v Evropi znaša 19,5 milijarde EUR letno. To znaša 77,80 EUR na hektar letno. 86 % pridobljenih nelesnih gozdnih proizvodov je namenjenih lastnim potrebam²⁴.

S strategijo EU za gozdove se priznava in skuša spodbuditi celotno trajnostno gozdno biogospodarstvo, ki deluje v sinergiji z ambicioznimi cilji EU na področju podnebja in biotske raznovrstnosti.

²³ JRC. Brief on the role of the forest-based bioeconomy in mitigating climate change through carbon storage and material substitution, 2021. [brief on role of forest-based bioeconomy in mitigating cc online \(2\).pdf](#).

²⁴ Lovrić, M., Da Re, R., Vidale, E., Prokofieva, I., Wong, J., Pettenella, D., ... Mavsar, R. (2020). Non-wood forest products in Europe – A quantitative overview. *Forest Policy and Economics*, 116, 102175. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2020.102175>.

2.1. Spodbujanje trajnostnega gozdnega biogospodarstva za lesne proizvode z dolgo življenjsko dobo

V okviru trajnostne razpoložljivosti lesa in oskrbe z njim ima gozdarski sektor velik gospodarski potencial za izboljšanje proizvodnje trajnostnega in zakonito posekanega lesa za krožne materiale in proizvode z dolgo življenjsko dobo. V ta namen je treba spodbujati povpraševanje v panogah nižje v prodajni verigi in spodbujati prakse gospodarjenja z gozdovi, proizvodna orodja in procese, ki so bolj prilagojeni različnim prihodnjim gozdnim virom.

Za povečanje oskrbe z lesnimi proizvodi z dolgo življenjsko dobo so potrebne naložbe v celotni lesnopredelovalni verigi. Podpreti bi bilo treba lesnopredelovalno industrijo, da bi se bolje prilagodila spreminjajočim se in diverzificiranim virom gozdov. Naložbe bi morale biti osredotočene tudi na proizvodnjo lesnih proizvodov z dolgo življenjsko dobo iz manj kakovostnih hlodov in iz vrst s tršim lesom ter na predvidevanje večjih nihanj v proizvodnji v daljšem časovnem obdobju.

S tega vidika je najpomembnejša **vloga lesnih proizvodov pomagati gradbenemu sektorju, da iz vira emisij toplogrednih plinov postane ponor ogljika**, kot je določeno v pobudi „val prenove“²⁵ in pobudi za novi evropski Bauhaus²⁶. Obstajajo precejšnje možnosti za izboljšave. Lesni proizvodi z manj kot 3-odstotnim tržnim deležem še vedno predstavljajo le majhen delež gradbenih materialov v Evropi, v katerih še vedno prevladujejo energijsko intenzivni materiali, ki trenutno temeljijo na fosilnih gorivih²⁷. **Komisija bo pripravila časovni načrt za zmanjšanje emisij ogljika v celotnem življenjskem ciklu stavb do leta 2050. V okviru revizije uredbe o gradbenih proizvodih²⁸ bo Komisija razvila standardno, zanesljivo in pregledno metodologijo za količinsko opredelitev koristi lesnih gradbenih proizvodov in drugih gradbenih materialov za podnebje.**

Za spodbujanje uporabe lesnih proizvodov v EU so potrebni tudi ukrepi na strani povpraševanja, vključno z zavračanjem napačnih predstav o nevarnosti požara in netrpežnosti ter s priznavanjem številnih prednosti lesnih proizvodov pri zmanjševanju onesnaževanja in porabe energije v fazah gradnje, uporabe in razgradnje. Gradbene inženirje in arhitekte bi bilo treba spodbujati k načrtovanju stavb z lesom. Gradbena podjetja bi morala v skladu z načeli upoštevanja življenjskega cikla in krožnosti v svojih premijah za tveganje in poslovnih modelih v celoti upoštevati koristi lesene gradnje.

V skladu s pobudo za **novi evropski Bauhaus**²⁹ bi bilo treba okrepiti raziskave in inovacije v zvezi z arhitekturo, zelenim oblikovanjem in gradbenimi materiali, vključno z industrijskimi izboljšavami za uporabo lesa slabše kakovosti, zlasti lesa iz trdih vrst, ter o tem, kako okrepiti kaskadno uporabo in povečati krožnost, pri čemer bi se bilo treba usmeriti na predelavo obstoječega lesa za proizvodnjo proizvodov lesnega inženirstva. Zlasti sklad za inovacije³⁰,

²⁵ COM(2020) 662 final.

²⁶ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_sl.

²⁷ Povprečni tržni delež lesnih gradbenih proizvodov v EU znaša 2,4 % (kar pomeni skupno porabo v EU 26,2 milijona m³ ali 15,7 milijona ton materiala), večino materialov, ki se uporabljajo v gradbeništvu, pa predstavljajo nekovinski minerali (93-odstotni tržni delež). Ta tržni delež se med državami članicami zelo razlikuje: vodilni akterji, kot sta Finska in Švedska, dosegajo tržni delež nad 10 %, medtem ko je tržni delež v večini držav članic nižji od 2 %. Vir: Trinomics (v pripravi). Evaluation of the climate benefits of the use of harvested wood products in the construction sector and assessment of remuneration schemes. Task 1.1 Market Analysis.

²⁸ Uredba št. (EU) 305/2011.

²⁹ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_sl.

³⁰ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_sl.

namenjen financiranju inovativnih nizkoogljičnih tehnologij, ponuja možnosti za podporo inovativnim projektom v gradbeništvu, vključno z lesno gradnjo.

Pozornost je treba nameniti tudi regulativnim pristopom. Povečanje proizvodnje lesnih proizvodov z dolgo življenjsko dobo omejujejo gradbeni predpisi, kot so predpisi o požarni varnosti, ki še ne odražajo v celoti tehničnih možnosti sodobne lesene gradnje. Države članice bi bilo treba spodbujati, naj v oblikovanje predpisov, ki spodbujajo lesne proizvode z dolgo življenjsko dobo, vključijo najboljša razpoložljiva znanstvena spoznanja, vključno z ukrepanjem na področju energijske in okoljske učinkovitosti stavb in gradbenih proizvodov, spodbujanjem znaka za okolje, povezanega s sekvestracijo ogljika in večjo krožnostjo, ter z usmerjanjem v ključne faze življenjske dobe stavb, vključno z gradnjo, prenovo in rušenjem.

S spodbudami, ki bodo neposredno temeljile na sekvestraciji ogljika, bi morala prihodnja pobuda za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine in okvir kuponov o odvzemu ogljika vključevati namenske ukrepe za proizvodnjo in uporabo lesnih proizvodov z dolgo življenjsko dobo ob doslednem spoštovanju ciljev v zvezi z biotsko raznovrstnostjo. Te spodbude na ravni posameznih akterjev dopolnjujejo podnebne cilje EU in jih podpirajo.

2.2. Zagotavljanje trajnostne rabe lesnih virov za energijo iz biomase

Energija iz lesne biomase je trenutno glavni vir obnovljive energije, saj zagotavlja 60 % porabe energije iz obnovljivih virov v EU. Da bi države članice dosegle cilj zmanjšanja emisij za vsaj 55 % do leta 2030, bodo morale znatno povečati delež obnovljivih virov energije v svoji mešanici energijskih virov. Energija iz biomase bo imela v tej mešanici še naprej pomembno vlogo, če se bo biomasa proizvajala trajnostno in uporabljala učinkovito, v skladu z načelom kaskadne uporabe in ob upoštevanju ciljev Unije glede ponorov ogljika in biotske raznovrstnosti ter splošne razpoložljivosti lesa v mejah trajnostnosti do leta 2030³¹.

Kadar učinkovita uporaba lesnih materialov ni mogoča, bo bila energija iz biomase še naprej pomembna za izboljšanje možnosti preživljanja primarnih proizvajalcev, tj. gozdarjev in kmetov, ter za diverzifikacijo gospodarskih priložnosti, ki temeljijo na gozdarstvu, na podeželskih območjih. Dodatni prihodki iz trgov z energijo iz biomase lahko lastnikom in upravljavcem gozdov zagotavljajo prihodke v vseh fazah trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in jim tako pomagajo zagotoviti redne prihodke od zemljišč.

Da bi zagotovili socialno-ekonomske koristi in okoljsko trajnost energije iz lesne biomase, so v direktivo o energiji iz obnovljivih virov iz leta 2018 vključena okrepljena **trajnostna merila za vse vrste biomase za pridobivanje energije**. Države članice jih morajo zdaj izvajati, Komisija pa bo pozorno spremljala pravičen prenos teh ukrepov v okviru splošnega izvajanja sedanje direktive o energiji iz obnovljivih virov in po potrebi sprejela izvršilne ukrepe.

Poleg tega je treba glede na nedavne znanstvene dokaze ter ambicioznejše cilje EU v zvezi s podnebjem in biotsko raznovrstnostjo dodatno okrepiti zaščitne ukrepe glede trajnostnosti energije iz gozdne biomase. Nedavno poročilo Komisije³² o uporabi lesne biomase za

³¹ [Forest-based bioeconomy and climate change mitigation: trade-offs and synergies in carbon storage and material substitution | EU Science Hub \(europa.eu\)](#).

³² Energija iz lesne biomase v EU večinoma (49 %) temelji na ostankih in odpadkih iz sečnje in predelave lesa (npr. veje in vrhači, žagovina, odpadni les). Preostalih 37 % izhaja iz tako imenovanih „primarnih virov biomase“, vključno z nizkokakovostno hlodovino in drevesi, izločenimi z redčenjem (20 %), od česar je polovica hlodovine (10 %) pridobljena iz panjevca, 4 % pa iz hlodovine industrijske kakovosti. Preostalih 14 % v sporočenih statističnih podatkih ni razvrščenih v kategorije, kar pomeni, da ni

proizvodnjo energije v EU kaže na vse večjo splošno uporabo lesne biomase v EU v zadnjih dveh desetletjih (približno 20-odstotno povečanje od leta 2000), na katero bi lahko dodatno vplival okrepljen cilj glede energije iz obnovljivih virov. V študiji so poleg tega primerjali učinke različnih praks gospodarjenja z gozdovi na biotsko raznovrstnost in podnebne spremembe ter opredelili prakse gospodarjenja, ki koristijo vsem in pozitivno vplivajo na oboje.

Da bi ublažili morebitna podnebna in okoljska tveganja, povezana z uporabo energije iz lesne biomase, in čim bolj povečali njen pozitiven vpliv na podnebje, je bilo v strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 navedeno, da bi se morala uporaba celih dreves za proizvodnjo energije, ne glede na to, ali se ta proizvaja v EU ali uvažata, čim bolj zmanjšati.

Predlog za revizijo direktive o energiji iz obnovljivih virov kot del svežnja „Pripravljeni na 55“ določa dodatna konkretna varovala. Vključuje **okrepljena trajnostna merila za energijo iz biomase** ter širi njihovo področje uporabe in povečuje območja, ki se ne smejo uporabljati za pridobivanje. To pomeni prepoved pridobivanja gozdne biomase iz pragozdov in omejevanje pridobivanja v biotsko zelo raznovrstnih gozdovih, da se prepreči poseganje v naravovarstvene namene.

V predlogu se merila za prihranek emisij toplogrednih plinov uporabljajo tudi za obstoječe obrate, področje uporabe trajnostnih meril in meril za prihranek emisij toplogrednih plinov pa se širi na obrate z zmogljivostjo 5 MW ali več.

Poleg tega predlog **krepi izvajanje načela kaskadne uporabe** kot glavnega gonila sprememb politik na področju energije iz biomase, saj zagotavlja pravičen dostop do trga surovin iz biomase za razvoj inovativnih bioloških rešitev z visoko dodano vrednostjo in trajnostnega krožnega biogospodarstva.

Ob upoštevanju hierarhije ravnanja z odpadki³³ in načela kaskadne uporabe je predlagano, naj **države članice oblikujejo svoje programe podpore za uporabo biomase za pridobivanje energije tako, da se čim bolj zmanjšajo nepotrebni izkrivljajoči učinki na trg surovin iz biomase in škodljivi vplivi na biotsko raznovrstnost.** Za določitev načina, kako uporabljati načelo kaskadne uporabe biomase, zlasti glede tega, kako čim bolj zmanjšati uporabo kakovostnega okroglega lesa za proizvodnjo energije, bo Komisija sprejela delegirani akt.

Poleg tega se v skladu s predlogom ne dodeli podpora proizvodnji energije iz žaganih hlodov, furnirskih hlodov, štorov in korenin.

Uveden je tudi dodaten element, ki z omejitvijo državne pomoči za obrate, kjer se proizvaja samo električna energija, zagotavlja učinkovitejšo uporabo energije iz lesne biomase.

Komisija bo še naprej analizirala vpliv nacionalnih programov podpore na ponudbo biomase in povpraševanje po njej, njen vpliv na biotsko raznovrstnost in ponore ogljika ter morebitna izkrivljanja trga in bo ocenila možnost nadaljnjih omejitev v zvezi s programi podpore za gozdno biomaso. Splošni cilj Unije bi moral biti zagotovitev, da delež energije iz gozdne biomase v mešanici energije iz obnovljivih virov v EU ostane v mejah trajnostnosti in da se njene morebitne negativne eksternalije ustrezno ublažijo.

razvrščeno kot primarni ali sekundarni vir, vendar je glede na analizo tokov lesne biomase bolj verjetno, da je vir primarni les. <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/use-woody-biomass-energy-production-eu>.

³³ Kot je opredeljeno v členu 4 Direktive 2008/98/ES.

2.3. *Spodbujanje nelesnega gozdnega biogospodarstva, vključno z ekoturizmom*

Gozdovi EU zagotavljajo zelo dragocene nelesne proizvode, kot so pluta (80 % svetovne proizvodnje), smola, tanini, krma, zdravilne in aromatične rastline, sadje, jagodičje, oreški, korenike, gobe, semena, med, okrasne rastline in divjad, ki pogosto koristijo lokalnim skupnostim. Ti proizvodi predstavljajo približno 20 % tržne vrednosti gozdov³⁴, njihov potencial za ustvarjanje dodatnih prihodkov za skupnosti, ki so njihove lastnice, pa se lahko še naprej spodbuja in podpira v sodelovanju z nacionalnimi in lokalnimi organi ter akterji.

To zlasti velja za turistični sektor, povezan z naravo, ki ima velik potencial za rast. Evropski turistični sektor je zaradi pandemije COVID-19 še posebej trpel, vendar se je zaradi pandemije povečalo tudi povpraševanje po turizmu v bližini ter po manj obljudenih destinacijah v naravi in na prostem. Naraščajoči trend turizma v naravi in naravnih storitev za dobro počutje, pod pogojem, da se upoštevata zmogljivost okolja za turizem in ustrezna zakonodaja, je priložnost za pospešitev zelenega prehoda v turističnem sektorju, zagotavljanje pomembnih priložnosti za ustvarjanje prihodkov na podeželskih območjih in izboljšanje blaginje na podeželju, hkrati pa dodatno spodbuja ohranjanje biotske raznovrstnosti in zalog ogljika.

Da bi izkoristili prednosti nelesnih proizvodov za podeželske skupnosti v gozdnatih pokrajinah in podprli organizacije proizvajalcev, bo Komisija spodbujala pripravo usklajenih in celovitih regionalnih, nacionalnih in podnacionalnih programov³⁵ za trajnostno proizvodnjo nelesnih gozdnih proizvodov.

Komisija bo za spodbujanje gozdnega ekoturizma v EU spodbujala sodelovanje med turističnim sektorjem, lastniki gozdov in službami za varstvo narave ter standarde in norme za dejavnosti ekološkega turizma. Turistični sektor bi moral tesno sodelovati z upravljavci gozdov, da bi razvili trajnostne turistične proizvode, ki pozitivno vplivajo na zdravje ljudi in nimajo negativnih učinkov na naravne vrednosti predvidenih destinacij, zlasti na zaščitenih območjih.

2.4. *Razvoj znanj in spretnosti ter krepitev vloge ljudi za trajnostno gozdarsko biogospodarstvo*

V ozadju izvajanja številnih storitev, ki jih zagotavljajo gozdovi, so ljudje z različnimi znanji in spretnostmi. Zaradi vse večje večnamenske vloge, ki jo bodo imeli gozdovi pri prehodu na trajnostno in podnebno nevtralno prihodnost, bo potreben okrepljen nabor znanj in spretnosti, med drugim strokovnjaki za izboljšane prakse trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, vključno s prilagodljivim pogozdovanjem in ponovnim pogozdovanjem ter obnovo gozdov, arhitekti, inženirji in oblikovalci, strokovnjaki za hrano, strokovnjaki za podatke, kemiki in pospeševalci ekoturizma. Pomembno je razviti ustrezne učne načrte, znanje in spretnosti.

Komisija bo spodbujala tudi deležnike s področja gozdarstva, da se pridružijo paktu za znanja in spretnosti. Cilj pakta je mobilizirati in spodbuditi zasebne in javne deležnike k sprejetju konkretnih ukrepov. Zaveze ustreznih javnih in zasebnih deležnikov v gozdarstvu za izpopolnjevanje in preusposabljanje ljudi v gozdarskem sektorju bi se lahko izvajale v različnih oblikah, kot so obsežna partnerstva, regionalna/lokalna partnerstva, tristranski sporazumi ali

³⁴ Martinez de Arano I, Maltoni S, Picardo A, Mutke S et al. (2021). Non-Wood Forest Products for people, nature and the green economy. Policy priorities for Europe. A white paper based on lessons learned from around the Mediterranean. Deliverable 3.3 of the European Thematic Network INCREDible, Horizon2020 grant agreement n° 774632. Str. 7.

³⁵ Projekt INCREDIBLE je primer, ki ponuja omrežja za sredozemske nelesne gozdne proizvode, ki spodbujajo inovacije v znanosti in izmenjavo praks.

zaveze posameznih subjektov. Deležniki s področja gozdov in gozdarstva bi v okviru pakta sodelovali, da bi izobraževanje in usposabljanje za gozdarje prilagodili izzivom in potrebam današnje stvarnosti. Kakovostna in učinkovita vajenišтва, vključno z učenjem na delovnem mestu, so ključnega pomena za privabljanje mladih v sektor in njihovo pridobivanje znanj in spretnosti, ki jih potrebujejo za delo v trajnostnem gozdnem biogospodarstvu.

Države članice lahko izkoristijo Evropski socialni sklad plus (ESS+), da strokovnjakom iz gozdarskega sektorja zagotovijo znanja in spretnosti, potrebne za prehod na bolj trajnostne prakse upravljanja. Sklad se lahko uporabi tudi za spodbujanje zaposlovanja in podjetništva prek novih podjetij, ki ovrednotijo trajnostno uporabo proizvodov in storitev, povezanih z gozdovi, kot so ekoturizem ali izobraževalni programi o biotski raznovrstnosti gozdov.

Komisija bo prek izobraževalne koalicije za podnebje še naprej spodbujala sodelovanje in povezovala učence, dijake, študente, učitelje in deležnike na področju vloge gozdov³⁶, vključno s koristmi učenja na prostem.

Komisija bo:

1. v okviru **pregleda uredbe o gradbenih proizvodih**³⁷ določila **standardno, zanesljivo in pregledno metodologijo za količinsko opredelitev koristi lesnih gradbenih proizvodov in drugih gradbenih materialov za podnebje**, ki odraža najnaprednejše dinamične tehnike analize življenjskega kroga;
2. v okviru skupne kmetijske politike in z namenom povečanja podpore za gozdove zagotovila **novе načine za izmenjavo informacij o dobrih praksah glede najboljše zasnovе in izvajanja** ukrepov, povezanih z gozdovi;
3. **spodbujala uporabo logotipa Natura 2000 za nelesne gozdarske proizvode in storitve**;
4. pregledala, dopolnila in posodobila tehnična merila za pregled iz delegiranega akta EU o podnebni taksonomiji za gozdarstvo in energijo iz biomase, kadar je to potrebno, da bodo boljše upoštevane prakse, ki se razvijajo in so prijazne do biotske raznovrstnosti, kot je sonaravno gozdarstvo; razmislila o **vključitvi trajnostnih dejavnosti, povezanih s sečnjo, proizvodnjo in uporabo lesnih proizvodov**, v prihodnje delegirane akte uredbe o taksonomiji³⁸ o drugih okoljskih ciljih;
5. vzpostavila **novо zavezništvo med delavci v turizmu in gozdarji**, ki bo vključevalo Svetovno turistično organizacijo in mrežo za evropsko naravno in kulturno dediščino;
6. **oblikovala nabor orodij**, ki bo državam članicam pomagal vzpostaviti vseživljenjske programe za gozdarje in svetovanje gozdarjem ter prilagoditi izobraževanje in usposabljanje izzivom in današnjim potrebam in stvarnosti na področju gozdov ter razviti zaposlitvene možnosti;
7. spodbujala deležnike na področju gozdov in gozdarstva, naj v **okviru pakta za znanja in spretnosti vzpostavijo partnerstvo** ter izkoristijo Evropski socialni sklad plus za sodelovanje in tako povečajo število priložnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje v gozdarstvu.

3. Varstvo, obnova in širitev gozdov EU za boj proti podnebnim spremembam, zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti ter zagotavljanje odpornih in večnamenskih gozdnih ekosistemov

³⁶ Npr. www.forest.erasmusproject.eu.

³⁷ Uredba št. (EU) 305/2011.

³⁸ Uredba (EU) 852/2020.

Zaradi podnebnih sprememb in izgube biotske raznovrstnosti so nujno potrebni prilagodljiva obnova gozdov in ekosistemski pristopi h gospodarjenju z gozdovi, ki krepijo odpornost gozdov EU. To je predpogoj, da bodo gozdovi lahko izpolnjevali svoje socialno-gospodarske in okoljske funkcije za prihodnje generacije ter v prihodnjih desetletjih omogočili cvetoče gozdarsko biogospodarstvo. Namenjeni pa so tudi preprečevanju naraščanja socialno-ekonomskih stroškov zaradi naravnih nesreč v gozdovih, zaščiti ljudi, zemljišč in hiš pred poplavami, požari in zemeljskimi plazovi ter ohranitvi funkcije gozdov kot zalog in ponorov ogljika ter njihovih drugih ekosistemskih storitev, ki so bistvene za zdravje in dobro počutje ljudi, kot so čist zrak, urejanje voda in habitati za različne žive organizme, ki jih gostijo.

Za izboljšanje odpornosti in prilagajanja gozdov je treba vse bolj varovati in obnavljati biotsko raznovrstnost gozdov ter sprejeti prakse gospodarjenja z gozdovi, prijazne do biotske raznovrstnosti. To je tudi velika gospodarska priložnost, pod pogojem da imajo lastniki in upravljalci gozdov pri prehodu ustrezno podporo. Po podatkih Svetovnega gospodarskega foruma bi lahko ohranjanje, obnova in trajnostno gospodarjenje z gozdovi do leta 2030 ustvarili 190 milijard EUR poslovnih priložnosti in 16 milijonov delovnih mest po vsem svetu³⁹.

Poleg tega zaradi precejšnje negotovosti, povezane s prihodnostjo gozdov, potrebujemo zanesljive pristope k zmanjševanju tveganja. Pojav podnebnih sprememb pomeni spremembo gozdov. Evropski rastlinski pasovi so se začeli premikati navzgor in proti severu, kar je v večini krajev sprožilo preoblikovanje gozdnih ekosistemov. To pomeni, da le zelo malo gozdov ne bo močno prizadetih zaradi podnebnih sprememb ali pa za zmanjšanje njihove občutljivosti na podnebne spremembe ne bodo potrebni takojšnji ukrepi gospodarjenja.

Lastniki in upravljalci gozdov po vsej Evropi se že močno zavedajo podnebnih sprememb in so zaskrbljeni zaradi njihovih posledic. To ozaveščenost je treba čim bolj prenesti v zadostne in oprijemljive prilagoditvene ukrepe ter prakse gospodarjenja z gozdovi, ki krepijo odpornost. V ta namen je treba razviti tehnično znanje in informacije ter ciljno usmerjene regulativne in finančne spodbude in podporo. Cilj te strategije je obravnavati ta vprašanja, da bi podprli lastnike in upravljalce gozdov pri njihovih prizadevanjih, razširili uporabo najboljših praks ter zagotovili povečanje količine in kakovosti gozdnih površin EU v prihodnjih desetletjih.

3.1. Zaščita preostalih pragozdov in staroraslih gozdov v EU

Da bi narava lahko uspevala, je bil v strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 predlagan splošni cilj, da se z učinkovitim režimom gospodarjenja zaščiti vsaj 30 % površin EU, od katerih bi bilo treba strogo pravno zaščititi 10 % površin EU. Gozdni ekosistemi bodo morali prispevati k temu cilju.

Strogo bo treba zaščititi zlasti vse pragozdove in starorasle gozdove. Ti po ocenah pokrivajo le približno 3 % gozdnih površin v EU, zaplate pa so na splošno majhne in razdrobljene. Pragozdovi in starorasli gozdovi niso le med najbogatejšimi gozdnimi ekosistemi v EU, temveč shranjujejo znatne zaloge ogljika in tudi odstranjujejo ogljik iz ozračja, hkrati pa so bistvenega pomena za biotsko raznovrstnost in zagotavljanje nujnih ekosistemskih storitev⁴⁰.

³⁹ <https://www.weforum.org/press/2020/08/us-businesses-governments-and-non-profits-join-global-push-for-1-trillion-trees/>.

⁴⁰ Barredo Cano, J. I., Brailescu, C., Teller, A., Sabatini, F. M., Mauri, A. in Janouskova, K., Mapping and assessment of primary and old-growth forests in Europe, EUR 30661 EN, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2021, ISBN 978-92-76-34229-8, doi:10.2760/13239, JRC124671.

Vendar je še vedno **nujno treba kartirati pragozdove in starorasle gozdove ter vzpostaviti njihove režime varstva**, vključno z okrepljenimi prizadevanji za zaščito pragozdov v najbolj oddaljenih regijah in čezmorskih ozemljih Unije, saj imajo izjemno visoko in edinstveno vrednost z vidika biotske raznovrstnosti. Da bi ohranili neokrnjen značaj strogo zaščitene gozdov, je bistvenega pomena, da se dinamika gozdnega cikla v teh gozdovih čim bolj prepusti naravnim procesom in da se omejijo človekove ekstraktivne dejavnosti, hkrati pa poiščejo sinergije s trajnostnim ekoturizmom in možnostmi za rekreacijo.

Komisija sodeluje z državami članicami in deležniki, da bi se do konca leta 2021 dogovorila o **skupni opredelitvi pragozdov in staroraslih gozdov** ter strogem režimu varstva. **Države članice bi morale nujno dokončati kartiranje in izvajati spremljanje teh gozdov ter zagotoviti, da se stanje ne poslabša, dokler ne začnejo uporabljati režima varstva.**

3.2. *Zagotavljanje obnove gozdov in okrepljenega trajnostnega gospodarjenja z gozdovi za prilagajanje podnebnim spremembam in odpornost gozdov*

Prakse gospodarjenja z gozdovi, s katerimi se ohranja in obnavlja biotska raznovrstnost, vodijo v odpornejše gozdove, ki lahko izpolnjujejo svoje socialno-ekonomske in okoljske funkcije. Zato bi bilo treba z vsemi gozdovi gospodariti tako, da bi bili dovolj biotsko raznovrstni, ob upoštevanju razlik v naravnih razmerah, biogeografskih regijah in tipologiji gozdov. Obstajajo pomembne priložnosti za ukrepe, koristne za vse, ki hkrati izboljšujejo produktivnost gozdov, proizvodnjo lesa, biotsko raznovrstnost, delovanje ponorov ogljika, zdrava tla in odpornost proti podnebnim spremembam. Večja raznolikost gozdnih ekosistemov in vrst ter uporaba prilagojenih genskih virov in ekosistemskih pristopov h gospodarjenju z gozdovi lahko povečata dolgoročno prilagodljivost ter sposobnost gozdov za obnovo in samoorganizacijo.

Poleg tega so v tem okviru ključnega pomena nekatere prakse gospodarjenja, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in odpornost, kot so ustvarjanje ali ohranjanje gensko in funkcionalno raznolikih mešanih gozdov na ravni sestoja in krajine, zlasti gozdov z več širokolistnimi vrstami in listavci ter vrstami z različnimi biotskimi in abiotskimi občutljivostmi ter mehanizmi obnove po motnjah, namesto monokulturnih nasadov. Poleg tega prakse gospodarjenja, kot so gozdovi z neenakomerno starostno strukturo in trajna pokritost z gozdom, zadostne količine odmrlega lesa, uravnavanje gostote prostoživečih živali ter vzpostavitev zaščitene habitatnih zaplat ali območij v prahi v lesnoproizvodnih gozdovih, prispevajo k dolgoročni okoljski in socialno-ekonomski vzdržnosti gozdov. Poleg tega bodo prakse obvladovanja tveganj, povezanih z gozdovi, kot so celostni sistemi za obvladovanje krajinskih požarov, povečale odpornost gozdov proti požarom v naravi, škodljivcem in boleznim ter ustvarile druge pozitivne učinke prelivanja. Take prakse pomenijo „zavarovalno polico“ in zagotavljajo, da lahko gozdovi še naprej nudijo svoj celotni večnamenski nabor dobrin in storitev v spremenljivi in negotovi prihodnosti.

Nasprotno pa se je treba nekaterih drugih praks lotiti previdno⁴¹, zlasti tistih, ki vplivajo na biotsko raznovrstnost nad tlemi ter povzročajo izgubo ogljika v koreninah in dela ogljika v tleh. Te gozdnogojitvene prakse vključujejo posek na golo, pri katerem je treba vedno bolj upoštevati okoljska in ekosistemska vprašanja, vključno s potrebami nekaterih vrst. Te prakse bi bilo treba uporabljati le v ustrezno utemeljenih primerih. Izogibati se je treba tudi odstranjevanju štorov in korenin, ki jih je treba pustiti v gozdu. Izvajanje sečnje v obdobju gnezdenja ptic mora biti v skladu z direktivo o pticah⁴².

⁴¹ Uporabiti bi jih bilo treba le v ustrezno utemeljenih primerih, na primer kadar se izkaže, da je to potrebno zaradi okoljskih razlogov ali zaradi zdravja ekosistemov.

⁴² Direktiva 2009/147/ES o ohranjanju prosto živečih ptic.

Skrb za gozdna tla je še posebej pomembna, saj so drevesa in tla, na katerih rastejo, močno soodvisna. Da drevesa lahko uspevajo, morajo korenine dreves iz tal pridobiti vse bistvene elemente in hranila. Zato je treba zaščititi lastnosti tal in ekosistemske storitve tal kot temelj zdravih in produktivnih gozdov. Izogibati se je treba na primer neupravičeni uporabi neprimernih strojev, ki povzročajo negativne vplive na okolje, kot je zbijanje tal.

Številni evropski lastniki in upravljavci gozdov že sprejemajo navedena bolj trajnostna načela in prakse v okviru trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Ta načela in prakse bi morali v prihodnosti vse bolj tvoriti njegovo ogrodje.

Primeri dobrih praks pri gospodarjenju z gozdovi za ohranjanje in obnovo biotske raznovrstnosti

*Vzpostavljena je bila mednarodna mreža gozdarjev, ki zajema več kot sto referenčnih gozdov, namenjena izmenjavi izkušenj, praks, znanja in usposabljanja ter spodbujanju prehoda na odpornejše gojenje gozdov, ki temelji na naravnih procesih gozdnega ekosistema, kot so: mešanje vrst po drevesih ali skupinah dreves, naravno obnavljanje ali raznovrstno sajenje v majhnem obsegu, neprekinjene gozdne površine, ki se čim bolj izognejo posekom na golo in njihovim slabostim, progresivna raznovrstnost v starostni strukturi sestojev, gospodarjenje na ravni posameznih dreves ali skupin dreves ter izboljšanje zmogljivosti za zaščito biotske raznovrstnosti.⁴³

*Mreža INTEGRATE je zveza predstavnikov različnih evropskih držav, ki spodbuja vključevanje ohranjanja narave v trajnostno gospodarjenje z gozdovi na ravni politike, prakse in raziskav.⁴⁴

*V Nemčiji se postopek *Waldumbau* uporablja za prestrukturiranje gozdov za večjo biotsko raznovrstnost in odpornost proti podnebnim spremembam. *Waldumbau* se lahko izvede pri ponovni zasaditvi kot odziv na motnje, kot so nevihte ali žuželke, ali kot preventivni ukrep za preprečitev takšnih izgub. Cilj je oblikovanje naravnejših struktur in življenjskih ciklov z več vrstami različno starih dreves na sestoj. Na ta način je *Waldumbau* namenjen tudi ohranjanju gozdov in s tem njihovi vlogi ponorov ogljika ter ponuja veliko gospodarsko priložnost, če bodo lastniki in upravljavci gozdov pri prehodu dobili ustrezno podporo⁴⁵.

Na vseevropski ministrski konferenci o varstvu gozdov (v nadaljnjem besedilu: Forest Europe) je bil dosežen skupni dogovor o trajnostnem gospodarjenju z gozdovi, ki zajema prostovoljna načela, smernice in kazalnike, ki jih podpisniki uporabljajo za spremljanje napredka svojih gozdov. Trajnostno gospodarjenje z gozdovi pomeni *upravljanje in uporabo gozdnih zemljišč na način in v obsegu, ki ohranjata njihovo biotsko raznovrstnost, produktivnost, sposobnost obnavljanja, vitalnost in sposobnost, da zdaj in v prihodnje izpolnjujejo ustrezne ekološke, gospodarske in socialne funkcije na lokalni, nacionalni in svetovni ravni, brez povzročanja škode v drugih ekosistemih.*

Da bi se lahko bolje odzivali na nove izzive in potrebe ter glede na vse večjo vlogo gozdov pri uresničevanju skupno dogovorjenih ciljev EU s področja podnebja in biotske raznovrstnosti, bo treba okrepiti okvir za trajnostno gospodarjenje z gozdovi, zlasti kar zadeva merila v zvezi z zdravjem ekosistemov, biotsko raznovrstnostjo in podnebnimi spremembami, da bo lahko postal podrobnejše presegalno orodje za določanje in primerjavo različnih pristopov h gospodarjenju in njihovega učinka ter splošnega stanja gozdov v EU. Trajnostno gospodarjenje z gozdovi že

⁴³ <https://www.prosilva.org/close-to-nature-forestry/exemplary-forests/>, www.forbiodiv.org, <https://www.prosilva.org/information-news/news/exemplary-forests-network/> in <https://askafor.eu/>.

⁴⁴ <https://integratenetwork.org/>.

⁴⁵ [BMEL - Publikationen - Der Wald in Deutschland - ausgewählte Ergebnisse der dritten Bundeswaldinventur.](#)

zajema več pomembnih kazalnikov, kot so odmrli les in raznolikost vrst, vendar še ne opredeljuje pragov ali razponov kot meril uspešnosti za zeleno stanje.

Zato bo Komisija na podlagi meril konference Forest Europe za trajnostno gospodarjenje z gozdovi skupaj z državami članicami in v tesnem sodelovanju z različnimi deležniki s področja gozdarstva opredelila dodatne kazalnike in pragove ali razpone za trajnostno gospodarjenje z gozdovi v zvezi z razmerami v gozdnih ekosistemih, kot so zdravje, biotska raznovrstnost in podnebni cilji. Komisija bo v temeljitem posvetovanju z državami članicami ocenila, kako bi jih bilo mogoče najbolje uporabiti v skladu z načelom subsidiarnosti in na začetku na prostovoljni osnovi, da bi omogočila boljše primerjalno razumevanje splošne trajnostnosti gozdov v EU in dokazala prispevek trajnostnega gospodarjenja z gozdovi k ciljem EU, zlasti tistim, ki so povezani s podnebjem, biotsko raznovrstnostjo in krožnim gospodarstvom.

Kazalniki, pragovi ali razponi bi morali temeljiti na obstoječem delu in poleg zagotavljanja potrebne prožnosti upoštevati razlike med gozdovi, biogeografske regije in tipologijo gozdov. Komisija pripravlja smernice za sonaravnejše gozdarstvo⁴⁶, ki bodo vključene v delo v zvezi s kazalniki in novimi pragovi za trajnostno gospodarjenje z gozdovi, ki bo opravljeno v tesnem partnerstvu in sodelovanju z državami članicami prek posodobljenega okvira EU za upravljanje gozdov.

Na podlagi teh smernic, razvitih skupaj z državami članicami, bo Komisija na podlagi ocene učinka in sodelovanja deležnikov razvila tudi **shemo prostovoljnega certificiranja „sonaravnosti“**, da bi bile prakse gospodarjenja, ki so najbolj prijazne do biotske raznovrstnosti, odlikovane z znakom kakovosti EU.

Komisija bo v okviru izvajanja strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 predlagala pravno zavezujoč instrument za obnovo ekosistemov, ki bo zajemal zlasti ekosisteme z največjim potencialom za zajemanje in shranjevanje ogljika ter preprečevanje in zmanjševanje posledic naravnih nesreč. To bo vključevalo cilje za obnovo gozdnih ekosistemov, če so ti opredeljeni v skladu z naravovarstveno zakonodajo EU⁴⁷.

Poleg prilagodljive obnove gozdov in praks ekosistemskega gospodarjenja z gozdovi so za **prilagajanje podnebnim spremembam potrebne tudi naložbe v preprečevanje nesreč, pripravljenost in odzivanje nanje ter obnovo gozdov po nesrečah**. Pred vlaganjem v potrebno opremo in operacije bi bilo treba storiti vse, da bi preprečili škodo zaradi podnebja in povečali odpornost gozdov. Poleg tega bi morale biti naložbe v odzivanje na nesreče in obnovo po nesrečah pogojene vsaj z „boljšo obnovo in ponovnim pogozdovanjem“ v skladu z zgoraj opisanimi praksami gospodarjenja, ki povečujejo odpornost gozdov.

Za prilagajanje gozdov na podnebne spremembe in obnovo gozdov po škodi zaradi podnebnih sprememb bodo potrebne tudi velike količine ustreznega gozdnega reprodukcijskega materiala. To pomeni, da si je treba na podlagi ekoloških načel prizadevati za zagotovitev in trajnostno rabo genskih virov, od katerih je odvisno gozdarstvo, ki bo odpornejše na podnebne spremembe, povečati proizvodnjo in razpoložljivost takšnega materiala, zagotoviti boljše informacije o njegovi primernosti za prihodnje podnebne razmere, podpirati raziskave o načelih in načinih uporabe pomoči pri selitvi gozdnih vrst ter okrepiti sodelovalno proizvodnjo in prenos materiala

⁴⁶ Primer takih praks je sonaravnejše gozdarstvo. Prizadeva si za večnamenske gozdove, in sicer s kombinacijo biotske raznovrstnosti (tudi v zasajenih gozdovih), ohranjanja zaloga ogljika in prihodkov, povezanih z lesom. Čeprav opredelitev še ni splošno sprejeta, je sonaravnejše gozdarstvo koncept, o katerem razpravljajo zasebne in javne organizacije v EU in po svetu.

⁴⁷ Priloga I k direktivi o habitatih.

prek nacionalnih meja. Komisija bo **revizijo zakonodaje o gozdnem reprodukcijskem materialu** dopolnila z ukrepi za spodbujanje proizvodnje gozdnega reprodukcijskega materiala, primerne za prihodnje podnebne razmere. Okrepiti bi bilo treba tudi raziskave in inovacije ter preskušanje in izbiro vrst in ustreznih porekel za prihodnje razmere.

Nenazadnje bo Komisija v sodelovanju z državami članicami spremljala zdravje dreves v EU, vključno z vplivom invazivnih tujerodnih vrst, bolezni in škodljivcev, kot so podlubniki, ter spodbujala potrebne preventivne ukrepe za zgodnje odkrivanje in izkoreninjenje. Mednje spadajo strategije za zatiranje škodljivcev, s katerimi se opredelijo najbolj ogrožena območja, izmenjava najboljših praks, podpora in sodelovanje pri fitosanitarnem nadzoru ter razvoj inovativnih in trajnostnih orodij za varstvo rastlin v skladu z ekološkimi načeli, ugodnimi za biotsko raznovrstnost.

3.3. Pogozdovanje in ponovno pogozdovanje biotsko raznovrstnih gozdov

Spontana ponovna rast gozda zaradi naravne sukcesije je glavna gonilna sila povečevanja gozdnih površin v EU, ki je večinoma povezano z opuščanjem kmetijstva in podeželja. Obstaja pa tudi možnost za povečanje pokritosti z gozdovi in drevesi v EU z aktivnim in trajnostnim pogozdovanjem in ponovnim pogozdovanjem ter sajenjem dreves.

To zadeva predvsem mestna in primestna območja (vključno z npr. mestnimi parki, drevesi na javnih in zasebnih zemljiščih, pozelenjevanjem stavb in infrastrukture ter urbanimi vrtovi) in kmetijske površine (tudi npr. na zapuščenih območjih ter s kmetijsko-gozdarskim in gozdno-pašnim sistemom, krajinskimi značilnostmi in vzpostavitvijo ekoloških koridorjev). Pomembno je, da se ta potencial izkoristi, saj je okrepljeno pogozdovanje tudi med najučinkovitejšimi strategijami za blažitev podnebnih sprememb in zmanjševanje tveganja nesreč v gozdarskem sektorju ter lahko ustvari znatne zaposlitvene priložnosti, npr. v zvezi z zbiranjem in pridelavo semen, sajenjem sadik in zagotavljanjem njihovega razvoja, pa tudi zagotovi socialno-ekonomske koristi za lokalne skupnosti. Poleg tega lahko izpostavljenost zelenim in gozdnim območjem zelo koristi telesnemu in duševnemu zdravju ljudi.

Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 vsebuje **zavezo, da se do leta 2030 zasadijo vsaj tri milijarde dodatnih dreves** ob doslednem spoštovanju ekoloških načel. Prizadevanja v okviru te pobude bodo usmerjena proti trenutnemu trendu vse manjšega neto povečevanja gozdnih površin EU. Pobuda bo sčasoma prispevala tudi k povečanju gozdnih površin v EU, s tem pa tudi ponorov in zalog ogljika v EU. Povečali se bosta tudi družbena ozaveščenost in zavezanost, kar bo prispevalo k doseganju cilja, da Evropa do leta 2050 postane prva podnebno nevtralna celina, k obnovi biotske raznovrstnosti in krožnemu gospodarstvu. Ta strategija vključuje časovni načrt za izvajanje zaveze, ki temelji na splošnem načelu **sajenja in gojenja pravega drevesa na pravem mestu in za pravi namen**.

Načrt za zasaditev vsaj treh milijard dodatnih dreves do leta 2030⁴⁸

V načrtu so določena jasna merila za sajenje, štetje in spremljanje dreves. Dopolnjuje ga spletna stran, časovni okvir za razvoj dodatnih elementov, vključno s števцем dreves, stalni razvoj smernic za pogozdovanje in ponovno pogozdovanje, prijazno do biotske raznovrstnosti, in merila za sonaravnejše gozdarstvo, ter platforme za izmenjavo najboljših praks.

⁴⁸ Kot je določeno v Prilogi k tej strategiji in priloženem delovnem dokumentu služb Komisije o zavezi za zasaditev treh milijard dreves do leta 2030 (SWD(2021) 651).

Pomembna komponenta časovnega načrta je spremljanje, ki bo bistveno za sledenje napredku pri doseganju cilja. Temeljilo bo na strokovnem znanju Komisije in Evropske agencije za okolje. Komisija in Evropska agencija za okolje bosta na podlagi podatkov o spremljanju predložili ocene trendov in stanja izvajanja. Iskale se bodo sinergije s tehnološkimi rešitvami, ki se že uporabljajo, tj. za spremljanje kakovosti zraka, da bi zbrali informacije o zavezah za sajenje na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

3.4. *Finančne spodbude za lastnike in upravljavce gozdov za izboljšanje količine in kakovosti gozdov v EU*

Okrepljeno varstvo in obnova gozdov ter trajnostno gospodarjenje z gozdovi, prijaznejše do biotske raznovrstnosti, so pravilno ravnanje, ki bo pomagalo zagotoviti odpornost in proizvodno zmogljivost gozdov v prihodnjih desetletjih. Vendar je treba priznati, da se to ne bo zgodilo brez motivacije, angažiranosti in ukrepanja evropskih lastnikov in upravljavcev gozdov, ki so glavni skrbniki gozdov. Pravilno ravnanje pa mora biti tudi gospodarsko vzdržno; najboljše prakse kažejo, da je to mogoče doseči.

V gozdovih v javni lasti je za države članice edino smiselno, da okrepijo prizadevanja za varstvo in obnovo gozdov, da bi dosegle skupno dogovorjene ambicioznejše cilje EU na področju podnebja in biotske raznovrstnosti ter zagotovile prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo. Strategija je namenjena ukrepanju proti trendu zmanjševanja neto odvzemov z zemljišč v EU, zlasti gozdov, v zadnjih 10 letih. Sprememba tega trenda je nujna za doseganje dogovorjenih ambicioznejših ciljev EU na področju podnebja in biotske raznovrstnosti ter zagotavljanje odpornosti gozdov na podnebne spremembe, da bodo lahko gozdovi izpolnjevali svoje različne funkcije. Za to bo potrebna vrsta pobud, poudarjenih v tej strategiji, kot so varstvo in obnova gozdov, krepitev trajnostnih praks gospodarjenja z gozdovi, ki ohranjajo ogljik v gozdnem ekosistemu, vključno s tlemi, dajanje prednosti kaskadni uporabi lesa, ter pobude za obnovo gozdov ter trajnostno pogozdovanje in ponovno pogozdovanje.

Vendar so možnosti preživljanja zasebnih lastnikov in upravljavcev gozdov, zlasti malih, pogosto neposredno odvisne od gozdov, danes pa njihov glavni dohodek izvira iz prodaje lesa. Druge koristi, zlasti zagotavljanje ekosistemskih storitev, so nagrajene redko oziroma nikoli. To je treba spremeniti. **Lastniki in upravljavci gozdov potrebujejo gonila in finančne spodbude, da bodo lahko poleg lesnih in nelesnih materialov in proizvodov prek varstva in obnove gozdov zagotavljali tudi ekosistemske storitve ter povečali odpornost svojih gozdov s sprejetjem praks gospodarjenja z gozdovi, ki so najbolj prijazne podnebnju in biotski raznovrstnosti.** To je zlasti pomembno v delih Evrope, ki so jih podnebne spremembe prizadele prej in močnejše, kot je bilo pričakovano, in kjer so podeželska območja zaradi naravnih nesreč v gozdovih utrpela izgubo dohodka, možnosti preživljanja in celo življenj.

Obstajajo dobri primeri javnih in zasebnih plačilnih shem za ekosistemske storitve (npr. zaščita pitne vode, sekvestracija ogljika, ohranjanje biotske raznovrstnosti). Z raziskovalno podporo EU⁴⁹ se preučujejo možnosti in izboljšanje tehničnih znanj in spretnosti ter pogojev za nadaljnji razvoj javnih in zasebnih trgov za zagotavljanje ekosistemskih storitev gozdov. To bo dopolnjeval pripravljani ukrep programa LIFE z deležniki o tem, kako je mogoče plačila za ekosistemske storitve vključiti v programe financiranja EU, vključene pa bodo tudi izkušnje, pridobljene z obstoječimi nacionalnimi plačilnimi shemami za ekosistemske storitve.

Primeri javnih in zasebnih plačilnih shem za ekosistemske storitve

Finski program Metso zasebnim lastnikom gozdov plačuje, da svoja zemljišča dajo v praho za

⁴⁹ Projekti Obzorje: InnoForest, SINCERE.

namene biotske raznovrstnosti. Izplačani zneski so odvisni od vrednosti zemljišča in trajanja praha gozda.

Na Hrvaškem fizične in pravne osebe, ki opravljajo gospodarske dejavnosti s prihodkom nad 400 000 EUR, plačajo **davek za vse** v višini 0,0265 % skupnih prihodkov za izkoriščanje ekosistemskih storitev gozdov, prek posebnega nacionalnega sklada pa se ta sredstva razdelijo lastnikom gozdov glede na gozdno območje v skladu z načrti za gospodarjenje z gozdovi.

Francoska shema z oznako Bas Carbone omogoča, da se z zasebnimi in javnimi ukrepi prostovoljno poravnajo emisije toplogrednih plinov, in sicer s finančno podporo okoljskim storitvam (ukrepi z nizkimi emisijami ogljika) pri gospodarjenju z gozdovi v Franciji.

Portugalska je leta 2019 začela izvajati pilotni program za plačilo gozdnih ekosistemskih storitev v dveh naravnih parkih, ki zajemajo renaturalizacijo nasadov evkaliptusa, sajenje avtohtonih vrst in razvoj nelesnih proizvodov.

V Nemčiji so lastniki gozdov z **zvezno zakonodajo o vodah** upravičeni do prejemanja nadomestil za omejitve gospodarjenja na območjih varstva podzemnih vod.

V okviru pobude **zeleno srce plute, ki jo je razvila organizacija WWF za Sredozemlje**, je zasebna družba, ki proizvaja pijače, lastnikom gozdnih zemljišč plačevala, da so zaščitili vodonosnik, ki ga je uporabljala za svojo proizvodnjo.

Kar zadeva politike EU, skupna kmetijska politika (SKP) prek nacionalnih programov za razvoj podeželja že zagotavlja finančno podporo za gozdove in gospodarjenje z gozdovi, in sicer za prilagajanje tveganjem, povezanim s podnebjem, in odpornost nanje. V obdobju 2014–2020 je bilo za gozdarske ukrepe v okviru SKP namenjenih 6,7 milijarde EUR v podporo ciljem politike EU, večinoma za pogozdovanje (27 %), preprečevanje gozdnih požarov in nesreč (24 %) ter naložbe v odpornost ter ekološke in družbene funkcije (19 %). Vendar je bilo zanimanje za gozdarske ukrepe nizko in se je v programskem obdobju znatno zmanjšalo. Razlog za to so na primer pomanjkanje potrebnega znanja za upravljanje upravnih postopkov za vložitev zahtevka za sredstva, skupaj z nezadostno privlačnostjo premije in odsotnostjo podpore za krepitev zmogljivosti prek svetovalnih storitev, ter omejena navodila, kako izvajati gozdarske dejavnosti in ukrepe za prilagoditev na podnebne spremembe, da bi preprečili in zmanjšali tveganja (npr. požare v naravi, erozijo tal, bolezni, poplave).

Nova SKP (za obdobje 2023–2027) omogoča večjo prožnost pri oblikovanju intervencij, povezanih z gozdovi, v skladu z nacionalnimi potrebami in posebnostmi; zmanjšuje birokracijo ter hkrati povezuje in zagotavlja sinergijski pristop med evropskim zelenim dogovorom, nacionalnimi gozdarskimi politikami ter okoljskim in podnebnim pravnim redom EU. Komisija si bo prizadevala za **večje črpanje sredstev za razvoj podeželja, ki so na voljo za namene te strategije**.

Priporočila državam članicam glede strateških načrtov SKP za obdobje 2023–2027 so spodbudila ustrezno obravnavo gozdov. Države članice so prejele posebna priporočila o gozdovih in gozdarskem sektorju. Priporočila so namenjena predvsem spodbujanju trajnostnega gospodarjenja z gozdovi ter trajnostnega pogozdovanja in ponovnega pogozdovanja, krepitvi večnamenskosti in vloge gozdov kot ponorov ogljika, varstvu gozdov in obnavljanju gozdnih ekosistemov za doseganje dobrega stanja habitatov in vrst, krepitvi odpornosti gozdov na podnebne spremembe in krepitvi socialno-ekonomskega razvoja podeželskih območij.

Države članice morajo sprejeti nadaljnje ukrepe za večje vključevanje deležnikov na področju gozdov v razvoj strateških načrtov SKP na ravni držav članic. Komisija bo zagotovila nova sredstva za izmenjavo informacij o dobrih praksah za boljše oblikovanje in izvajanje ukrepov v zvezi z gozdovi, spodbujanje izmenjave med strokovnjaki v državah članicah, zagotavljanje predstavitvenih orodij za dosledno uporabo financiranja ter podpiranje lokalnega in regionalnega mreženja, vključno s predstavitvenimi pobudami na kraju samem. Komisija bo pri oceni strateških načrtov SKP posebno pozornost namenila ukrepom, povezanim z gozdovi, ki imajo močne sinergije s cilji EU na področju podnebja in biotske raznovrstnosti.

Glede na vse ambicioznejše cilje EU na področju podnebja in biotske raznovrstnosti se **države članice posebej spodbuja, naj ob upoštevanju svojih nacionalnih okoliščin za kritje stroškov in izpada odhodka vzpostavijo shemo plačil za ekosistemske storitve za lastnike in upravljavce gozdov**, podobno vzorčnim nacionalnim shemam, kot je finski program METSO. **Države članice se spodbuja tudi, naj pospešijo uvajanje praks za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine, na primer prek ekoshem za ukrepe v kmetijskem gozdarstvu ali ukrepe za razvoj podeželja**, ki bi zajele naložbe v pogozdovanje in ponovno pogozdovanje, prijazno do biotske raznovrstnosti, naložbe v kmetijsko gozdarstvo in druge neproduktivne naložbe za cilje, povezane z okoljem in podnebjem. Komisija bo državam članicam nudila podporo v obliki **svetovanja in tehničnih smernic o razvoju sheme plačil za ekosistemske storitve**.

Komisija bo sprejela tudi **pobudo za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine**, napovedano v strategiji „od vil do vilic“, katere cilj bo nadaljnje spodbujanje novega zelenega poslovnega modela, ki nagraduje podnebjem in okolju prijazne prakse upravljavcev zemljišč, vključno z upravljavci in lastniki gozdov, in sicer na podlagi koristi, ki jih prinašajo za podnebje. Nadomestilo za prizadevanja za blažitev podnebnih sprememb s spodbujevalnimi plačili ali izdajanjem ogljičnih certifikatov, s katerimi je mogoče trgovati, bo ustvarilo nov poslovni model, katerega namen je zagotoviti nov vir dohodka za kmete, gozdarje in upravljavce zemljišč, ki izvajajo trajnostne dejavnosti, katerih cilj je odvzem in shranjevanje ogljika.

Sheme za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine se lahko spodbujajo z javnimi politikami in zasebnimi pobudami. Poleg tega se lahko javna podpora izvaja tudi kot neposredno nacionalno financiranje v skladu s smernicami o državni pomoči, zlasti na podlagi kmetijskih in gozdarskih smernic EU, ki se trenutno pregledujejo in zajemajo širok nabor gozdarskih ukrepov, ki med drugim vključujejo pomoč za naložbe za izboljšanje odpornosti in okoljske vrednosti gozdnih ekosistemov ali pomoč za gozdarsko-okoljske in podnebne storitve ter ohranjanje gozdov. Komisija proučuje, kako bi v prihodnji reviziji smernic o državni pomoči olajšala uporabo nacionalnih sredstev za gozdarske ukrepe in jih bolje usmerila v ekosistemske storitve.

Poleg tega se lahko z zasebnimi pobudami financirajo sheme za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine z izdajanjem ogljičnih certifikatov, s katerimi je mogoče trgovati na trgih. Upravičenci bi prejeli plačila, povezana z doseženimi rezultati, kar bi zagotovilo bolj ciljno usmerjeno uporabo ustreznih sredstev za doseganje načrtovanega podnebnega ali okoljskega cilja, kot je zagotavljanje ekosistemskih storitev. Sekvestracija ogljika v kmetijske površine je zato lahko potencialni kanal za doseganje in izvajanje ciljev, na katerih temelji ta strategija.

Komisija poleg tega razvija regulativni okvir za certificiranje odvzemov ogljika, kot je bilo napovedano v akcijskem načrtu za krožno gospodarstvo.

V okviru **dolgoročne vizije za podeželska območja** se bo spodbujala mreža podeželskih območij in občin, v katerih prevladujejo gozdovi, da bi dali besedo gozdnim podeželskim

območjem, zagotovili njihovo zastopanost v ključnih pobudah (observatorij za podeželje, portal Evropske mreže za razvoj podeželja⁵⁰) in olajšali posebne ocene dejanskega stanja in potreb gozdnih območij po vsej EU.

Komisija bo:

1. do konca leta 2021 predlagala **pravno zavezujoč instrument za obnovo ekosistemov**, vključno z gozdnimi ekosistemi;
2. do konca leta 2021 pripravila **smernice za opredelitev pragozdov in staroraslih gozdov**, vključno z njihovo **opredelitvijo, kartiranjem, spremljanjem in strogim varstvom**;
3. do prvega četrletja 2023 **skupaj z državami članicami in v tesnem sodelovanju z različnimi deležniki na področju gozdarstva opredelila dodatne kazalnike in pragove ali razpone za trajnostno gospodarjenje z gozdovi** ter ocenila, kako bi jih bilo mogoče najbolje uporabiti, na začetku na prostovoljni osnovi;
4. do prvega četrletja 2022 pripravila **smernice o pogozdovanju in ponovnem pogozdovanju, ki spodbujata biotsko raznovrstnost**;
5. do drugega četrletja 2022 razvila opredelitev **sonaravnejših gozdarskih praks** in sprejela smernice zanje, do prvega četrletja 2023 pa razvila **prostovoljnoshemo certificiranja za sonaravnejše gospodarjenje z gozdovi**;
6. zagotovila **smernice in spodbujala izmenjavo znanja o dobrih praksah na področju prilagajanja podnebnim spremembam in odpornosti nanje**, med drugim z uporabo platforme Climate-ADAPT;
7. do konca leta 2022 dopolnila **revizijo zakonodaje o gozdnem reprodukcijskem materialu** z ukrepi za spodbujanje proizvodnje in trženja gozdnega reprodukcijskega materiala, primerne za prihodnje podnebne razmere;
8. spodbujala **ukrepe v zvezi z gozdovi v prihodnji SKP (2023–2027)** v zvezi s cilji evropskega zelenega dogovora, **zlasti vzpostavitev plačilnih shem za ekosistemske storitve in uvedbo praks sekvestracije ogljika v kmetijske površine**, ter v okviru drugih finančnih instrumentov EU (npr. kohezijska politika, LIFE, Obzorje Evropa, programi čezmejnega sodelovanja EU (Interreg));
9. do novembra 2021 **zagotovila svetovanje in tehnične smernice za razvoj sheme plačil za ekosistemske storitve**;
10. spodbujala sheme nadomestil za gozdove v akcijskem načrtu za **sekvestracijo ogljika v kmetijske površine in certificiranje odvzemov ogljika**, ki naj bi bil sprejet do konca leta 2021;
11. izvedla **študijo o dognanjih vedenjskih ved glede porabe javnih sredstev s strani gozdarjev**, da bi se bolje opredelili nadaljnji načini za izboljšanje politike;
12. **opredelila in obravnavala morebitne ovire, ki jih predstavljajo veljavna zakonodaja EU in smernice o državni pomoči**, da se zagotovi ustrezna javna podpora za storitve, ki koristijo javnemu interesu.

4. Strateško spremljanje gozdov, poročanje in zbiranje podatkov

Danes so informacije o stanju gozdov v EU, njihovi družbeni in gospodarski vrednosti ter pritiskih, s katerimi se spoprijemajo, in ekosistemskih storitvah, ki jih zagotavljajo, nepopolne. Od leta 2007, ko je uredba „Forest Focus“ prenehala veljati⁵¹, ni celovitih zahtev glede poročanja. Poleg tega se pojavljajo izzivi, povezani z uporabo podatkov, pridobljenih z daljinskim zaznavanjem, skupaj s podatki, pridobljenimi s spremljanjem s tal (tj. pomanjkanje interoperabilnosti, skupne opredelitve, dvoumnost pri razlagi podatkov, odsotnost dolgih in

⁵⁰ <https://enrd.ec.europa.eu/>.

⁵¹ Uredba (ES) št. 2152/2003 („Forest Focus“) je veljala v obdobju 2003–2007 in je prispevala k vzpostavitvi sistema za spremljanje gozdov in medsebojnih okoljskih vplivov za zaščito gozdov Skupnosti. Sistem je temeljil na dosežkih dveh prejšnjih uredb Sveta za spremljanje vplivov onesnaženosti zraka (Uredba Sveta (EGS) 3528/86) in požarov (Uredba Sveta (EGS) št. 2158/92) na gozdne ekosisteme. Poročilo o izvajanju sistema „Forest Focus“ je na voljo na: <https://ec.europa.eu/environment/archives/forests/ffocus.htm>.

primerljivih visokoločljivostnih časovnih vrst, omejitve sedanjih standardnih gozdnih proizvodov iz programa Copernicus). Za gozdove tudi ni zadostnega načrtovanja, ki bi usklajeno zajelo večnamenskost gozdov v EU in zagotovilo njeno celovito sliko, zlasti glede blažitev podnebnih sprememb in prilagajanja nanje, ekološkega stanja gozdov, preprečevanja in obvladovanja škode v gozdovih ter povpraševanja po gozdni biomasi in njene ponudbe za različne socialno-ekonomske namene. Skupaj s potrebo po podrobnejših kazalnikih in pragovih trajnostnega gospodarjenja z gozdovi za nekatere podnebne vidike in vidike biotske raznovrstnosti to po eni strani pomeni, da so se države članice na ravni EU dogovorile, da se bodo pri prehodu EU na podnebno nevtravno gospodarstvo v veliki meri opirale na gozdove in biogospodarstvo, ki temelji na gozdarstvu.

Po drugi strani obstaja več razpršenih mehanizmov spremljanja in poročanja, vendar ni strateškega okvira, ki bi jih povezal in s katerim bi bilo mogoče celovito in v sodelovanju z državami članicami dokazati, da je EU na pravi poti in da lahko gozdovi dejansko izpolnijo svoje številne zahteve in funkcije. Za uresničitev skupno dogovorjenih ciljev EU je treba zagotoviti **strateško načrtovanje gozdov v vseh državah članicah EU na nacionalni in po potrebi regionalni ravni**, ki temelji na zanesljivem spremljanju in podatkih, preglednem upravljanju in usklajeni izmenjavi na ravni EU, zlasti v zvezi s prehodom na podnebno nevtravno gospodarstvo ter doseganjem ciljev glede biotske raznovrstnosti in krožnega gospodarstva, vključno z doseganjem ciljev glede odvzemov, kot so določeni v predlogu revidirane uredbe o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu.

V ta namen in na podlagi ocene učinka bo **Komisija predložila zakonodajni predlog za okvir za spremljanje gozdov, poročanje o njih in zbiranje podatkov**. S tem se bo vzpostavil **celovit okvir za spremljanje gozdov na ravni EU** z uporabo tehnologij daljinskega zaznavanja in geoprostorskih podatkov, povezanih s spremljanjem s tal, kar bo izboljšalo natančnost spremljanja. Ob upoštevanju ocene učinka in posvetovanja ter ob doslednem spoštovanju načela subsidiarnosti bi to vključevalo tudi **strateške načrte za gozdove**, ki jih bodo pripravili pristojni nacionalni organi ali, kjer je primerno, regionalni organi. Ta predlog bo vzpostavil okvir za učinkovitejše usklajevanje ukrepov ob doslednem spoštovanju pristojnosti držav članic na tem področju.

Kar zadeva spremljanje, bi se bilo treba osredotočiti na redno in pogostejše stroškovno učinkovito poročanje in posodabljanje podatkov o prednostnih temah, pomembnih za politiko EU, kot so posledice podnebnih sprememb, biotska raznovrstnost, zdravje, škoda, invazivne tujerodne vrste, gospodarjenje z gozdovi in uporaba biomase za različne socialno-ekonomske namene. Podatki o spremljanju morajo biti podrobno prostorsko in časovno razčlenjeni. Pravočasnost je zlasti pomembna tudi zaradi hitrega razvoja naravnih motenj v gozdovih. Za okvir bodo koristne komponente vesoljskega programa EU; za izboljšanje procesov bi bilo treba izkoristiti storitve Galileo in Copernicus.⁵²

Določen bi bil seznam parametrov, pomembnih za usklajeno spremljanje na ravni EU, podatki pa bi se zbirali in sporočali na podlagi obstoječih kazalnikov in sistemov spremljanja na nacionalni ravni in ravni EU (npr. evropski informacijski sistem za gozdne požare⁵³) ter ob upoštevanju načela „samo enkrat“ iz uredbe o enotnem digitalnem portalu. Možnosti za nove parametre in

⁵² Podatki ali produkti satelitov Sentinel v programu Copernicus in umetna inteligenca se že uporabljajo na evropski ravni in ravni držav članic, npr. za zagotavljanje stalnega popisovanja gozdov na Portugalskem, opredelitev (sprememb) rabe zemljišč ter preverjanje zdravstvenega stanja dreves v podporo upravljavcem gozdov ter celulozni in papirni industriji. Na Švedskem so informacije iz satelitskih posnetkov od leta 2000 omogočile odkrivanje nezakonite sečnje, ki je zdaj redka, in slabih praks gospodarjenja. V Romuniji se v pragozdu izvaja projekt „pametnega gozda“, s katerim se gozdarje opozarja na morebitno nezakonito sečnjo. Takšni primeri niso več izjema in spodbujajo prehod gospodarjenja z gozdovi v digitalno dobo.

⁵³ <https://effis.jrc.ec.europa.eu>.

kazalnike spremljanja bi se ocenile in proučile na podlagi posvetovanj z državami članicami, strokovne podpore, raziskav in drugih sredstev ter bi bile vključene v sistem spremljanja, ko bi bile na voljo. Novemu okviru za spremljanje bi lahko koristila tudi pobuda EU Destinacija Zemlja (DestinE)⁵⁴ v obliki namenskega digitalnega dvojčka, ki se lahko šteje za novo večjo spremembo pri modeliranju zemeljskega sistema in asimilaciji podatkov na različnih, vendar medsebojno povezanih tematskih področjih⁵⁵.

Informacijski sistem za gozdove EU (FISE) bo okrepljen, da bo postal temelj za usklajene podatke o gozdovih v Evropi. Integrirani sistem za spremljanje gozdov bo zato umeščen v okvir tega informacijskega sistema, njegovi rezultati pa bodo na voljo prek njega. Opazovalnica Evropske komisije za krčenje in degradacijo gozdov, spremembe v svetovni gozdni površini in s tem povezane dejavnike⁵⁶ bo razvila orodja za spremljanje gozdov na podlagi opazovanja Zemlje, ki bi se lahko začela izvajati v okviru programa Copernicus in bi jih FISE lahko uporabil kot del integriranega sistema za spremljanje gozdov.

Za kazalnike, kot so podatki iz daljinskega zaznavanja, ki so takoj na voljo, bo pripravljena in vsako leto posodobljena pregledna plošča ključnih kazalnikov. Ob upoštevanju tveganj in hitro spreminjajočih se razmer v gozdovih EU bodo v letna poročila vključene tudi motnje v gozdovih in posodobljene ocene tveganja. Za kazalnike, pri katerih konsolidacija traja dlje, bo pregledna plošča izdelana vsakih šest let. To bo prispevalo tudi k rednim postopkom spremljanja, kot so cilji trajnostnega razvoja OZN, 8. okoljski akcijski program in evropski semester. Pri pripravi teh poročil bo sodelovalo prihodnje evropsko partnerstvo za gozdarsko znanost. Za vsa zgoraj navedena poročila FISE bodo na voljo povzetki za nestrokovnjake. Bistveno je zagotoviti, da bodo znanstveno podprto znanje in informacije dostopni vsem. Lastniki in upravljalci gozdov, civilna družba ali lokalne akcijske skupine so vabljeni, da uporabijo ta poročila in organizirajo javna informativna srečanja v svojih državah ali skupnostih, da bi povečali ozaveščenost o evropskih gozdovih.

Državljeni in skupnosti bodo prek spletnega mesta MapMyTree sodelovali tudi pri spremljanju zasajenih dreves – prispevka k zavezi za vsaj tri milijarde dodatnih dreves do leta 2030. Praktični nasveti o sajenju dreves in skrbi zanje bodo na voljo na namenski platformi.

Strateške načrte bi ob doslednem spoštovanju načela subsidiarnosti pripravile nacionalne ali, kjer je ustrezno, regionalne oblasti držav članic. Ti bi predstavljali **strateško vizijo držav članic za njihove gozdove in gozdarski sektor** za naslednjih 10, 30 in 50 let. Načrti ne bi potrebovali odobritve Komisije, vsebovali pa bi skupne elemente in splošno strukturo, ki bi jih razvili v sodelovanju z državami članicami, ter bi bili predmet ocene učinka in sodelovanja deležnikov. Tako bi omogočili primerljivost in zagotovili celovito sliko stanja, razvoja in prihodnjega dogajanja v gozdovih v EU, kot to predvidevajo države članice.

Poleg tega in v skladu s strategijo EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 bi moral delež gozdnih območij, zajetih v **načrtih za gospodarjenje z gozdovi**, zajemati vse javne gozdove, s katerimi se gospodarji, in večje število zasebnih gozdov.⁵⁷ To bi lastnikom in upravljavcem gozdov pomagalo učinkovito prenesti cilje politike in strateške prednostne naloge, določene na

⁵⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/destination-earth>.

⁵⁵ Odločitve v zvezi z informacijsko tehnologijo, razvojem IT in javnimi naročili, ki jih vodi Komisija, bo predhodno odobril odbor Evropske komisije za informacijsko tehnologijo in kibernetiko varnost.

⁵⁶ [Stepping up EU Action to Protect and Restore the World's Forest](#).

⁵⁷ V več državah članicah že obstajajo načrti za gospodarjenje z gozdovi in zahteve za takšne načrte, na katerih bo temeljila ocena Komisije. Glej: Povzetek zahtev za načrte za gospodarjenje z gozdovi: [fmp_table.pdf \(europa.eu\)](#).

ravni EU ter nacionalni in regionalni ravni, v prakso. Načrti za gospodarjenje z gozdovi bi morali vključevati oceno in obvladovanje tveganja, povezana z gozdovi, ter boljše vključevanje podatkov, povezanih z biotsko raznovrstnostjo. Pri pripravi novega zakonodajnega instrumenta o spremljanju gozdov v EU bo Komisija na podlagi izkušenj iz prejšnje strategije EU za gozdove⁵⁸ izvedla primerjalno oceno zahtev in meril, vključenih v načrte za gospodarjenje z gozdovi, ter v tesnem sodelovanju z državami članicami razmislila o določitvi dodatnih meril, da bi zagotovila, da bodo načrti za gospodarjenje z gozdovi izpolnjevali cilje te strategije na področju podnebja, biotske raznovrstnosti, biogospodarstva ter socialnega razvoja in razvoja podeželja. Poleg tega bo v oceni obravnavano, kako podpreti gozdarje in jim svetovati pri pripravi teh načrtov.

Novi pravni okvir bo podprt s celovitim sistemom upravljanja v okviru posodobljenega, bolj vključujočega in skladnega okvira EU za upravljanje gozdov v skladu z oddelkom 6. V okviru slednjega bo ustanovljena posebna skupina, ki bo vključevala ključne strokovnjake in mreže za spremljanje in načrtovanje gozdov, ki bo pomagala pri določitvi in opredelitvi skupnega seznama metod in kazalnikov za spremljanje, opredelitev delovnih programov ter določitev raziskovalnih potreb in napredka.

Komisija bo:

1. predložila predlog za **nov zakonodajni predlog EU o opazovanju gozdov, poročanju o njih in zbiranju podatkov**, da se zagotovi usklajen sistem EU za spremljanje gozdov, zbiranje podatkov in poročanje o njih. V okviru tega bi pristojni organi držav članic do prvega četrtertja 2023 pripravili **strateške načrte za gozdove**, namenjene gozdovom in gozdarskemu sektorju, ob doslednem spoštovanju načela subsidiarnosti in Pogodbe;
2. **v okviru informacijskega sistema za gozdove EU (FISE) in na podlagi izboljšanih produktov programa Copernicus ter drugih podatkov, pridobljenih z daljinskim zaznavanjem in spremljanjem s tal, okrepila obstoječe spremljanje podnebnih učinkov in drugih naravnih motenj ali motenj, ki jih povzročijo človek, na gozdove;**
3. **pripravljala in objavljala redna poročila in povzetke za nestrokovnjake o gozdovih v EU s podporo širšega evropskega partnerstva za gozdarsko znanost;**
4. **prek Skupnega raziskovalnega središča⁵⁹ razvila evropsko partnerstvo za gozdarsko znanost**, da bi podprla razvoj novih kazalnikov, ki temeljijo na daljinskem zaznavanju in rezultatih najnovejših raziskav.

5. Zanesljiv program raziskav in inovacij za izboljšanje našega znanja o gozdovih

Raziskave in inovacije so ključna gonilna sila pri doseganju ambicioznih ciljev strategije. Komisija bo prek programa Obzorje Evropa še naprej spodbujala znanstveno utemeljen prispevek gozdov EU k ciljem iz evropskega zelenega dogovora glede podnebne nevtralnosti in odpornosti, biotske raznovrstnosti in trajnostne rasti. Dejavnosti raziskav in inovacij, povezane z gozdovi, bodo podprte s tematskim sklopom „Hrana, biogospodarstvo, naravni viri, kmetijstvo in okolje“. Ta sklop nudi priložnosti za krepitev in ustvarjanje sinergij med okoljskimi, socialnimi in gospodarskimi cilji gozdov ter za usmeritev človekovih gospodarskih dejavnosti na pot k trajnosti.

⁵⁸ COM(2013) 659 final.

⁵⁹ Komisija bo prek Skupnega raziskovalnega središča izvajala znanstvene raziskave in upravljala znanstvena spoznanja v podporo izvajanju strategije za gozdove, vključno z razvojem metod za spremljanje evropskih gozdov z daljinskim zaznavanjem, ter ocene stanja gozdov in pritiskov nanje, pri čemer bo združevala podatke, pridobljene z daljinskim zaznavanjem, in statistične podatke.

Raziskave in inovacije bodo povečale **učinkovitost okrepljenega trajnostnega gospodarjenja z gozdovi v spreminjajočih se podnebnih razmerah**, med drugim s krepitvijo znanja o vplivih podnebnih sprememb, prispevanjem k večji raznolikosti gozdov in genskih virov ter zagotavljanjem z dokazi podprtih in praktično izvedljivih smernic za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje v skladu s cilji biotske raznovrstnosti. Celosten pristop k novim in porajajočim se škodljivcem in boleznim bo namenjen zmanjšanju biotskih motenj in tveganj. Zdrava in območju prilagojena obnova gozdov in tal bo podprta tudi z misijo za raziskave in inovacije na področju zdravja tal in hrane. Potekala bodo prizadevanja za boljše razumevanje pragozdov in staroraslih gozdov ter njihove biotske raznovrstnosti in podnebnih funkcij.

Številne **koristi, ki jih prinašajo ekosistemske storitve gozdov**, in njihova soodvisnost bodo nadalje obravnavane interdisciplinarno in celovito, da bi povečali vrednost trajnostnih in večnamenskih gozdov ter čim bolj povečali njihove koristi za družbo. Okrepile se bodo raziskave in inovacije na področju kmetijsko-gozdarskih sistemov in drugih dreves zunaj gozdov.

Ciljno usmerjene naložbe v boljšo uporabo podatkov ter razvoj infrastruktur, tehnologij in modelov upravljanja bodo **pospešile uporabo digitalnih inovacij** v gozdarstvu, na podeželskih območjih in v vseh vrednostnih verigah.

Da bi **okrepili sodelovanje EU**, bo predlagano partnerstvo za raziskave in inovacije na področju gozdarstva, da se odpravi razdrobljenost javnih raziskovalnih prizadevanj v EU in okrepi delo v zvezi z raziskovalnimi prednostnimi nalogami, ki zahtevajo boljše usklajevanje. Prispevek programa Obzorje Evropa v višini do ene milijarde EUR bo združen z dopolnilnimi zasebnimi naložbami v prihodnje evropsko partnerstvo za krožno Evropo, ki temelji na rabi biomase, za spodbujanje takšnih inovativnih materialov in proizvodov na biološki osnovi, gospodarnih z viri, ki imajo velik potencial, da nadomestijo podobne materiale in proizvode na osnovi fosilnih gorivih. Gozdarski projekti bi morali prispevati k diverzifikaciji prihodkov lastnikov in upravljavcev gozdov ter povečati trajnost in krožnost gozdarskega gospodarstva.

Komisija bo sodelovala z državami članicami, da bi okrepila vlogo gozdarstva v evropskem partnerstvu za inovacije na področju kmetijstva. Cilj bo **pospešeno uvajanje inovacij, povezanih z gozdovi, spodbujanje izmenjave znanja, sodelovanja, izobraževanja, usposabljanja** in svetovanja v podporo okrepljenim trajnostnim praksam gospodarjenja z gozdovi ter sprostitev socialno-ekonomskega in okoljskega potenciala gozdov na podeželskih območjih.

Komisija bo:

1. skupaj z državami članicami in deležniki razvila program za raziskave in inovacije „**Načrtovanje naših prihodnjih gozdov**“, in sicer tako, da bodo skupaj določili raziskovalne vrzeli in prihodnje prednostne naloge za gozdarstvo in gozdarski sektor;
2. podprla z dokazi podprto **zasnovo in izvajanje strategij za obnovo gozdov** s sodelovanjem družbe ter v različnih ekoloških in socialno-ekonomskih okoljih, vključno z načrtovano misijo za raziskave in inovacije na področju zdravja gozdnih tal;
3. **okrepila sodelovanje EU** s predlogom partnerstva za raziskave in inovacije na področju gozdarstva, vključno z vodilnimi pobudami za preskušanje in predstavitev rešitev na izbranih ključnih strateških področjih;
4. v okviru sklopa Civilna varnost za družbo programa Obzorje Evropa **izvajala dopolnilne ukrepe v podporo politikam za zmanjševanje tveganja nesreč** (vključno z gozdnimi požari) za povečanje zmogljivosti pri obvladovanju tveganj in odpornosti ter njihovem upravljanju;
5. razvila **program znanosti državljanov za biotsko raznovrstnost gozdov**, zlasti z

6. Vključujoč in skladen okvir EU za upravljanje gozdov

Širši prispevek gozdov k ciljem evropskega zelenega dogovora, kot so predstavljeni v strategiji, vključno s podnebjem, biotsko raznovrstnostjo in trajnostnim biogospodarstvom, zahteva bolj vključujočo in bolj usklajeno strukturo upravljanja gozdov v EU, ki odraža vse cilje nove strategije EU za gozdove in njihove medsebojne povezave. Zagotoviti bi bilo treba okrepljeno usklajevanje različnih politik in olajšati multidisciplinarno izmenjavo, pri kateri bi sodelovali najrazličnejši strokovnjaki in deležniki. Glede na vse večje zanimanje evropske javnosti za prihodnost gozdov EU bi bilo treba zagotoviti tudi preglednost upravljanja, da bi lahko vsi spremljali, kakšna pomoč je na voljo Komisiji in državam članicam pri uresničevanju ciljev nove strategije EU za gozdove.

V tem duhu bo Komisija predlagala sistem EU za upravljanje gozdov, ki spodbuja skladnost politik in sinergije med različnimi funkcijami, ki jih morajo zagotavljati gozdovi za trajnostno in podnebno nevtravno evropsko gospodarstvo, ter zagotovila vključujoč prostor, v katerem lahko države članice, lastniki in upravljavci gozdov, industrija, akademski krogi in civilna družba razpravljajo o zadevah gozdarske politike, pri tem pa ne prihaja do prekrivanja struktur.

Kar zadeva dialog z državami članicami, bo Komisija na podlagi obsežnih izkušenj in sodelovanja s stalnim odborom za gozdarstvo in delovno skupino za gozdove in naravo predlagala posodobljeno upravljanje, ki bo ti dve skupini združilo v eno strokovno skupino, katere naloga bo pretehtati vse okoljske, socialne in gospodarske cilje nove strategije EU za gozdove, vanjo pa bo vključenih več predstavnikov držav članic iz različnih ministrstev. Da bi to dosegli in se izognili oblikovanju dodatne strukture, bo Komisija sodelovala z državami članicami pri reviziji poslovnika Stalnega odbora za gozdarstvo ali določitvi drugih potrebnih ukrepov. Vzpostavljene bodo tudi boljše sinergije s strokovno skupino za gozdarske panoge in sektorska vprašanja.

Kar zadeva sodelovanje s civilno družbo, lastniki in upravljavci gozdov, industrijo in akademskimi krogi, bo Komisija uporabila podoben pristop in gradila na izkušnjah obstoječe skupine za civilni dialog o gozdarstvu in pluti ter delovne skupine za gozdove in naravo, pri čemer bo ustanovila eno skupino z revidirano izjavo o poslanstvu, širšim članstvom in osredotočenostjo na izvajanje nove strategije EU za gozdove.

Komisija bo vsaj dvakrat letno zagotovila redna skupna srečanja obeh skupin in se zavezala k popolni preglednosti razprav. Komisija spodbuja tudi države članice, naj vzpostavijo široko zastavljene platforme za dialog z več deležniki za razpravo in obveščanje o evropskih, nacionalnih in lokalnih gozdarskih politikah.

Takšna okrepljena struktura upravljanja bo omogočila okrepitev dialoga in odpravo strokovnih mehurčkov ter bo v duhu evropskega zelenega dogovora in nove strategije EU za gozdove v celoti odražala sinergije med razvojem podeželja, trajnostnim gozdnim biogospodarstvom in ambicioznejšimi cilji EU na področju podnebjaja in biotske raznovrstnosti.

Komisija bo spodbujala tudi vzpostavitev „svetovalnih služb za gozdove“ v državah članicah, ki bi bile enakovredne storitvam kmetijskega svetovanja, ki obstajajo v okviru SKP.

7. Pospeseno izvajanje in uveljavljanje obstoječega pravnega reda EU

Izvajanje in izvrševanje pravnega reda EU v zvezi z gozdovi in gospodarjenjem z njimi je treba pospešiti. Direktivi o habitatih⁶⁰ in pticah⁶¹ zagotavljata ohranjanje širokega nabora gozdnih habitatov ter živalskih in rastlinskih vrst, povezanih z gozdovi. Direktiva o okoljski odgovornosti⁶² zahteva preprečevanje in sanacijo okoljske škode, vključno z gozdnimi habitatih⁶³. Direktiva o kazenskoprnem varstvu okolja⁶⁴ inkriminira nekatera ravnanja, vključno s škodo v zaščiteneh gozdovih⁶⁵. Komisija namerava v okviru evropskega zelenega dogovora predlagati revizijo za okrepitev slednje direktive. Direktiva o strateški okoljski presoji⁶⁶ in direktiva o presoji vplivov na okolje⁶⁷ sta pomembni za nekatere gozdarske načrte, programe in projekte. Direktiva o dostopu javnosti do informacij o okolju⁶⁸ zagotavlja dostop do informacij o okolju, vključno z načrti za gospodarjenje z gozdovi.

Uredba EU o lesu⁶⁹ prepoveduje vstop nezakonitega lesa v EU in določa obveznosti gospodarskih subjektov, ki dajejo les in lesne proizvode na trg EU. Komisija zaključuje preverjanje primernosti te uredbe in uredbe o izvrševanju zakonodaje, upravljanju in trgovanju na področju gozdov⁷⁰ ter bo svoje ugotovitve in predlog za izboljšana pravila za preprečevanje krčenja in degradacije gozdov predstavila pozneje v letu 2021.

Nezakonita sečnja je zaradi nepopravljive škode še posebej zaskrbljujoča, ko gre za pragozdove in starorasle gozdove ali gozdne habitate z zelo majhnimi območji. Tudi slabo izvajanje ustreznega pravnega reda lahko povzroči degradacijo gozdov ali neizboljšanje stanja ohranjenosti gozdov. Komisija si bo prizadevala za izboljšanje zagotavljanja skladnosti na nacionalni ravni, pri čemer bo okrepila dialog s pristojnimi organi posameznih držav članic ter tesno sodelovala z državami članicami in evropskimi mrežami okoljskih agencij, inšpektorjev, policije, tožilcev in sodnikov, pri čemer se bo opirala na smernice, ki so že bile pripravljene v sodelovanju z navedenimi organi in so jih ti potrdili⁷¹, ter okrepila izvrševanje, po potrebi tudi z uporabo postopkov za ugotavljanje kršitev. Komisija je začela postopek za ugotavljanje kršitev v zvezi z gozdarskimi dejavnostmi, ki kršijo direktivi o habitatih in pticah, direktivo o strateški presoji vplivov na okolje, uredbo EU o lesu in direktivo o dostopu javnosti do informacij o okolju.

Komisija bo spodbujala uporabo geoprostorskih podatkov v državah članicah⁷² in na ravni EU z razvojem lastne zmogljivosti za uporabo geoprostorskih podatkov za zagotavljanje okoljske

⁶⁰ Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992.

⁶¹ Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic.

⁶² Direktiva 2004/35/ES o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode.

⁶³ Glej Smernice Komisije o skupnem razumevanju okoljske škode v skladu z direktivo o okoljski odgovornosti (C(2021) 1860 final), zlasti odstavkov 15, 18 in 90.

⁶⁴ Direktiva 2008/99/ES o kazenskoprnem varstvu okolja.

⁶⁵ Glej na primer člen 3(h) Direktive 2008/99/ES.

⁶⁶ Direktiva 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje.

⁶⁷ Direktiva 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje.

⁶⁸ Direktiva 2003/4/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o dostopu javnosti do informacij o okolju⁶⁸ in o razveljavitvi Direktive Sveta 90/313/EGS.

⁶⁹ Uredba (EU) št. 995/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o določitvi obveznosti gospodarskih subjektov, ki dajejo na trg les in lesne proizvode.

⁷⁰ Uredba Sveta (ES) št. 2173/2005 z dne 20. decembra 2005 o vzpostavitvi sheme izdajanja dovoljenj FLEGT za uvoz lesa v Evropsko skupnost.

⁷¹ Glej Zagotavljanje okoljske skladnosti na podeželskih območjih – Urad za publikacije EU (europa.eu) in smernice za boj proti okoljskemu kriminalu in z njim povezanim kršitvam: Circabc (europa.eu).

⁷² Okvirni program partnerstva za uporabo programa Copernicus med uporabniki že podpira pilotne nacionalne informacijske platforme za gozdove in uporabo geoprostorskih podatkov za boj proti nezakoniti sečnji v gozdovih (gozdarski kriminal).

skladnosti⁷³. Zagotovila bo tudi posodobljene smernice za razlago nekaterih določb v zvezi z gozdovi, kot so pravila o varstvu vrst iz direktive o habitatih⁷⁴ in določbe o varstvu območij Natura 2000, ter o uporabi naravovarstvene zakonodaje za gozdove⁷⁵. Komisija bo poleg tega spodbujala pristojne organe držav članic, da uporabijo razpoložljivo tehnično pomoč, kot sta program medsebojnega sodelovanja sorodnih akterjev TAIEX EIR peer-to-peer⁷⁶ in instrument za tehnično podporo, ki podpira države članice pri oblikovanju in izvajanju reform⁷⁷.

Boj proti okoljskemu kriminalu⁷⁸ je prednostna naloga Evropolovega najnovejšega poročila o ogroženosti zaradi hudih kaznivih dejanj in organiziranega kriminala (SOCTA) (2021) in nove strategije EU za boj proti organiziranemu kriminalu za obdobje 2021–2025⁷⁹.

Ker so o primerih nezakonite sečnje poročali tudi za lesne proizvode, ki so bili dani na trg v skladu z uredbo EU o lesu, morajo države članice zagotoviti boljše spremljanje in izvrševanje. To bi vključevalo preverjanje, ali informacije, ki jih zagotavljajo sheme certificiranja, izvajalcem zagotavljajo potrebne informacije za popolno skladnost z uredbo EU o lesu.

Poleg tega bo Komisija analizirala, ali je primerno določiti minimalne standarde za sisteme certificiranja tretjih strani, da se zagotovijo ustrezni standardi zanesljivosti, preglednosti in neodvisne revizije.

Poleg tega bo Komisija podpirala vlogo civilne družbe pri izvajanju nadzora nad zagotavljanjem skladnosti in sodelovala z državami članicami pri izboljšanju dostopa posameznikov in nevladnih organizacij do sodnega varstva pri nacionalnih sodiščih v okoljskih zadevah⁸⁰. Revizija Aarhuške uredbe bo okrepila vlogo civilne družbe pri odločanju v EU.

8. Zaključek

Gozdovi in gozdarski sektor so ključni pri prehodu Evrope na sodobno, podnebno nevtralno in konkurenčno gospodarstvo, ki gospodarno izkorišča vire. Zaveze in ukrepi, predlagani v tej strategiji, bodo zagotovili rastoče, zdrave, raznolike in odporne gozdove v EU. Spodbudili bodo

⁷³ Glej Sporočilo o ukrepih EU za izboljšanje okoljske skladnosti in upravljanja, COM(2018) 10 final.

⁷⁴ Glej smernice o strogem varstvu živalskih vrst v interesu Skupnosti na podlagi Direktive 92/43/EGS o habitatih na https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm v postopku revizije.

⁷⁵ Glej „Upravljanje območij Natura 2000: Določbe člena 6 Direktive 92/43/EGS o habitatih“, „Metodološke smernice o določbah člena 6(3) in (4) Direktive 92/43/EGS o habitatih“ (v postopku revizije) ter smernice o omrežju Natura 2000 in gozdovih na spletni strani https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm.

⁷⁶ Orodje TAIEX EIR P2P olajšuje izmenjave med nacionalnimi organi in jim omogoča, da se učijo drug od drugega. Na zahtevo služb Evropske komisije lahko organizira tudi dogodke na podlagi pristopa od zgoraj navzdol (TAIEX strategic).

⁷⁷ Instrument za tehnično podporo se zagotavlja na zahtevo in zajema številna področja politike, vključno z izvajanjem pravnega reda EU, izvrševanjem okoljske zakonodaje ter vprašanji, povezanimi z gozdovi in gospodarjenjem z gozdovi, v okviru prednostnih nalog EU, kot sta zeleni in digitalni prehod. [Instrument za tehnično podporo \(TSI\) | Evropska komisija \(europa.eu\)](#).

⁷⁸ Gozdarski kriminal povzroča hudo gospodarsko, okoljsko in socialno škodo ter spodbuja korupcijo, pranje denarja in druga kazniva dejanja. Na svetovni ravni so letne izgube prihodkov zaradi kaznivih dejanj na področju gozdarstva ocenjene na 51–152 milijard USD na leto⁷⁸, kar je največji delež kaznivih dejanj zoper okolje.

⁷⁹ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o strategiji EU za boj proti organiziranemu kriminalu za obdobje 2021–2025), COM(2021) 170 final.

⁸⁰ Glej tudi sporočilo „Izboljšanje dostopa do pravnega varstva v okoljskih zadevah v EU in njenih državah članicah“, COM(2020) 643 final.

njihov pomemben prispevek k našim ciljem na področju podnebja in biotske raznovrstnosti, možnostim preživljanja na podeželju in širše ter k trajnostnemu gozdnemu biogospodarstvu. Strateški pristop k spremljanju, decentraliziranemu načrtovanju in gospodarjenju, določen v tej strategiji, bo pomagal zagotoviti, da bodo gozdovi lahko izpolnjevali te različne funkcije, ob doslednem spoštovanju načela subsidiarnosti in pristojnosti držav članic. V strategiji se priznava osrednja vloga gozdov, gozdarjev in celotne vrednostne verige, ki temelji na gozdarstvu, pri doseganju ciljev evropskega zelenega dogovora, izvajanje strategije pa bo podprto s trdnim in vključujočim okvirom upravljanja, ki bo vsem udeleženi stranem omogočil sodelovanje in oblikovanje prihodnosti gozdov v EU. Komisija bo zagotovila, da se bo strategija izvajala skladno z drugimi pobudami politike, vključno s tistimi, sprejetimi v okviru evropskega zelenega dogovora, in s predlogi, predstavljenimi kot del svežnja „Pripravljeni na 55“.

Komisija poziva vse deležnike, naj sodelujejo v širši razpravi o prihodnosti gozdov EU. Državljanje in skupnosti se spodbuja, naj dejavno sodelujejo pri izvajanju zaveze o zasaditvi vsaj treh milijard dodatnih dreves do leta 2030. Komisija poziva Evropski parlament in Svet, da podpreta to strategijo. Komisija bo v Svetu in Evropskem parlamentu predlagala vključitev stalne točke na dnevni red, da se zagotovi popolna politična potrditev strategije. Strategijo bo pregledala do leta 2025 ter tako proučila napredek in presodila, ali je za izpolnjevanje njenih ciljev potrebno nadaljnje ukrepanje.